

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Четвърта редовна сесия

20 заседание, понеделникъ, 17 декемврий 1917 година.

(Открито отъ подпрѣседателя д-ръ И. Момчиловъ въ 3 ч. 30 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)
Моля г. секретаря да провѣри списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретаръ М. Зелковъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ народнитѣ прѣдставители: Захарий Ангеловъ, Димитъръ Арнаудовъ, Марчо Атанасовъ, Недѣлко Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Салимъ Ахмедовъ, Христо Божички, Григоръ Василевъ, Костадинъ Василевъ, Тома Вълчевъ, Георги Генковъ, Дѣлчо Георгиевъ, Сѣбо Герсегиевъ, Василь Гулевъ, д-ръ Лазаръ Дагоровъ, Юрданъ Дечевъ, Александъръ Димитровъ, Тодоръ Димчевъ, Станчо Доневъ, Димитъръ Драгиевъ, Бешко Дуновъ, Станю Златевъ, Дончо Златковъ, Миле Каралеевъ, Илия Кирковъ, Василь Коларовъ, Иванъ Колевъ, Иванъ Костовъ, Добри Кротневъ, Ангелъ Кундалевъ, Стефанъ Лилковъ, Григоръ Маджунковъ, Данаилъ Моневъ, Никола Наумовъ, Димитъръ Недѣлковъ, Колю Недѣлковъ, Кръстю Пастуховъ, Методи Петровъ, Димитъръ Поповъ, Тотю Продановъ, Христо Радойковъ, Александъръ Радоловъ, д-ръ Еню Разпоповъ, Янко Сакъзовъ, Иванъ Симеоновъ, Христо Славейковъ, Пою Табаковъ, Каменъ Тошевъ, Крумъ Чапрашиковъ, Стоянъ Шиваровъ, Никола Шишковъ и Юрданъ Юрдановъ)

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Отъ 244 народни прѣдставители отсѣдствуватъ 52. Има налице нужното число народни прѣдставители.

Обявявамъ заседанието за открито.

Съобщавамъ, че е постѣпило заявление отъ софийския народенъ прѣдставитель г. Младенъ Златковъ, съ което моли да му се разрѣши по важни домашни причини 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 18 того. Прѣседателството му разрѣшава.

Врачанскиятъ народенъ прѣдставитель г. Иванъ Симеоновъ моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ, считанъ отъ днесъ. Прѣседателството му разрѣшава.

Русенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Станчо Доневъ моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ по болестъ отъ 11 до 16 т. м. Прѣседателството му разрѣшава.

Видинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Тодоръ Митевъ моли да му се разрѣши по важни причини 4-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 19 т. м., къмъ заявлението си прилага и едно удостоверение. Прѣседателството му разрѣшава.

Врачанскиятъ народенъ прѣдставитель г. Каменъ Тошевъ моли да му се разрѣши 1-дневенъ отпускъ за 17 того. Прѣседателството му разрѣшава.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставитель г. д-ръ Еню Разпоповъ моли да му се разрѣши 4-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 18 того. Прѣседателството му разрѣшава.

Видинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Милко Бечевъ съобщава, че на 1, 2 и 3 т. м. е отсѣдствувалъ отъ Събранието по причина на болестъ, като прѣдставя и медицинско свидѣтелство; моли да му се смѣтнатъ тѣзи дни като прѣкарани въ отпускъ. Прѣседателството е съгласно.

Гюмюрджинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Хафузъ Сали Мехмедовъ съобщава, че по причина на болестъ е отсѣдствувалъ отъ 1 до 8 декемврий и моли да му се признаятъ тѣзи дни като прѣкарани въ отпускъ. Прѣседателството признава.

Дупнишкиятъ народенъ прѣдставитель г. Христо Янковъ съобщава, че на 3 и 4 ноемврий т. г. е отсѣдствувалъ по важни домашни причини; моли да му се смѣтнатъ тѣзи дни като прѣкарани въ отпускъ. Прѣседателството е съгласно.

Бургаскиятъ народенъ прѣдставитель г. д-ръ Василь Нейчевъ моли да му се разрѣши да отсѣдствува отъ заседанията на Народното събрание на 18, 19, 20 и 21 т. м. Прѣседателството разрѣшава.

Постѣпило е запитване отъ гюмюрджинския народенъ прѣдставитель г. Христо Гендовичъ къмъ г. министра на войната за нѣкои злоупотрѣбления въ Дирекцията за стопански грижи и обществена прѣдвидливостъ.

Постѣпило е запитване отъ старозагорския народенъ прѣдставитель г. Иванъ Костовъ къмъ г. министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти относително опредѣленieto отъ ихтиманския горски лѣсничей Браваровъ за изсичане общинската гора на с. с. Горни Василевци и Долни Василевци, Самоковска околия, за нуждитъ на Дирекцията за стопански грижи и обществена прѣдвидливостъ.

Ще се изпрати прѣписъ отъ тия запитвания на г. г. министритѣ и ще се помоятъ да отговорятъ.

Постѣпили сѣ още:

Прѣдложение за измѣнение на чл. чл. 18 и 20 отъ закона за пенсиитѣ по гражданското и военното вѣдомства. Това прѣдложение е подписано отъ г. г. Костурковъ и Фаденхетъ и надлежно приподписано отъ достатъчно число народни прѣдставители. Ще се напечата и раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се постави на дневенъ редъ.

Отъ Министерството на вжтрѣшнитѣ работи и народното здраве — законопроектъ за допълнение на чл. 36 отъ

закона за чиновниците относително пжтните и дневни пари.

Отъ Министерството на финансите — законопроектъ за свърхсметенъ кредитъ по бюджета за 1917 г., на сума 3.302.480 л.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Както обѣщахъ, всичко, което се върши по примирието и мира, ще го съобщавамъ на народното прѣдставителство за свѣдѣние. Сега имамъ честь да ви прочета сключения договоръ за примирие на 15 т. м. (Чете) „Между упълномощенитѣ прѣдставители на главнитѣ командувания на Германия, Австро-Унгария, България и Турция, отъ една страна, и на Русия, отъ друга, се сключва за докарването единъ траенъ и за всички страни почтенъ миръ, слѣдното примирие.

I. Примирието почва отъ 17 декемврий 1917 г. 12 ч. на обѣдъ (4 декемврий 1917 г., 14 часа руско врѣме) и трае до 14 януарий 1918 г., 12 часа на обѣдъ (1 януарий 1918 г., 14 часа руско врѣме). Договорнитѣ страни иматъ правото на 21 день при единъ срокъ отъ 7 дена да денонсиратъ примирieto; не последва ли това, то примирieto продължава автоматически, докато една отъ странитѣ го денонсира при единъ седмодневенъ срокъ.

II. Примирието се разпростира до всички сухопжтни и въздушни бойни единици на споменатитѣ сили по сухопжтния фронтъ между Черното и Балтийското морета. На руско-турския боевъ театъръ влиза примирieto едноврѣменно въ сила. Договорнитѣ страни се задължаватъ да не усилятъ прѣзъ врѣме на примирieto числото на намиращитѣ се на споменатия фронтъ и на островѣтъ въ Моонзунда войскови части — било въ тѣхния съставъ или етапи — и да не прѣдприематъ на този фронтъ съсѣрдоочаване на войски, съ цѣлъ да се приготи офанзива. Освѣнъ това, тѣ се задължаватъ до 14 януарий 1918 г. (1 януарий 1918 г. руско врѣме) да не прѣдприематъ на фронта отъ Черното до Балтийското море никакво оперативно размѣстване на войски, освѣнъ ако това е разпоредено прѣди подписването на настоящия договоръ. Най-послѣ договорнитѣ страни се задължаватъ да не събиратъ войскови части прѣзъ врѣме на примирieto въ пристанищата на Балтийското море източно отъ 15° изтокъ отъ Гринвичъ и въ пристанищата на Черно море.

III. Като демаркационна линия на европейския фронтъ служатъ взаимнитѣ най-прѣдни прѣпятствия на собственитѣ позиции. Тѣзи линии могатъ да бждатъ прѣминати при условия, изброени въ пунктъ IV. Тамъ, гдѣто нѣма закрити позиции, за демаркационна линия служи правата линия между двата най-прѣдни завзети пункта. Мѣстото между двѣтъ линии се счита за неутрално. Сжщо така плавателнитѣ рѣки, които дѣлятъ взаимнитѣ позиции, се считатъ за неутрални и неплаваеми, освѣнъ въ случай, когато въпросътъ се отнася до уговорено плаване на търговски параходи. Въ мѣста, гдѣто позицитѣ сж далечъ една отъ друга, трѣбва веднага отъ комисията по примирieto, пунктъ VII, да се опрѣдѣли демаркационна линия и да се обозначи ясно. На руско-турския боевъ театъръ въ Азия взаимнитѣ главнокомандующи опрѣдѣлятъ демаркационната линия и движението по нея (пунктъ IV) по взаимно съгласие.

IV. За развиване и усиление приятелскитѣ отношения между народитѣ на сключващитѣ настоящия договоръ страни разрѣшава се едно организирано сношение между частитѣ при слѣднитѣ условия:

1. Сношението е разрѣшено за парламентъоритѣ, членоветѣ на комисията по примирieto (пунктъ VII) и тѣхнитѣ замѣстници. Всички тѣзи трѣбва да иматъ откритъ листъ отъ най-малко едно корпусно командване или корпусенъ комитетъ.

2. Въ всѣки участъкъ на една руска дивизия може на двѣ или три мѣста да има организирано сношение. За тѣзи двѣтъ една срѣщу друга стоящи дивизии се опрѣдѣлятъ пунктове за сношения, които се намиратъ на неутралната зона между демаркационната линия и които трѣбва да бждатъ отбѣлжани съ бѣли флагове. Сношението се разрѣшава прѣзъ деня, и то отъ изгрѣвъ до залѣзъ слънце. На пунктoветѣ за сношение могатъ да се намиратъ едноврѣменно по 25 души отъ всѣка страна и то безъ оръжие. Размѣната на новини — nachrichten, на нѣмски — „и вѣстници се разрѣшава. Отворени писма могатъ да бждатъ прѣдавани за прѣпращане. Продажбата и размѣната на стоки за дневно употребление е разрѣшена на пунктoветѣ за сношение — което е доста добръ за двѣтъ страни.

„3. Погребението на паднали е разрѣшено въ неутралната зона. Подробни нареждания за всѣки случай трѣбва да бждатъ изработвани отъ взаимнитѣ командувания на дивизитѣ.

4. Относително завръщането на освободени войници на едната страна, които иматъ своето мѣстожителство отъ другата страна на демаркационната линия въ противната страна, може да бжде разрѣшено само при прѣговоритѣ за миръ. Къмъ това подпадатъ и принадлежащитѣ къмъ поляшкитѣ военни части.

5. Всички лица, които, въпрѣки изброенитѣ отъ 1—4 пунктoве условия, прѣкречатъ демаркационната линия на противната страна, ще бждатъ задържани и ще бждатъ повърнати само при сключването на мира или при денонсирането на примирieto. Договорнитѣ страни се задължаватъ чрѣзъ строги заповѣди и обстойни проучвания да принудятъ своитѣ части да изпълняватъ горѣспоменатитѣ условия, като имъ укажатъ послѣдицитѣ отъ тѣхното неизпълнение.

V. За морската война се установява слѣдното:

1. Примирието се разпростира по цѣлото Черно море и по Балтийското море източно отъ 15-ия градусъ на изтокъ отъ Гринвичъ. И то върху всички тамъ намиращи се морски и въздушни бойни единици на договорнитѣ страни. Относително въпроса за примирieto въ Бѣлото море и рускитѣ крайбрѣжни води на сѣверното Ледно море ще се постигне специално съглашение между германското и руско морско управление. Взаимни нападения върху търговски и военни параходи въ споменатитѣ води трѣбва да бждатъ по възможность изоставени. Въ тѣзи особени съглашения трѣбва да бжде включено условие, за да може по възможность да се попрѣчи на морски бойни единици на договорнитѣ страни да се сражаватъ въ други морета. Сир. да не могатъ свободно отъ едно море въ друго да плаватъ.

2. Нападения по море и отъ въздуха върху пристанищата и крайбрѣжията на другата договорна страна трѣбва да бждатъ изоставени. Сжщо така е запрѣтено приближението до завзетитѣ отъ едната страна пристанища и крайбрѣжия отъ бойнитѣ единици на другата.

3. Прѣхвъркването на пристанищата и крайбрѣжията на другата договорна страна, а така сжщо и на демаркационната линия, е по всички морета запрѣтено. — То се касае до аеропланитѣ.

„4. Демаркационната линия е:

а) въ Черното море отъ фара Олинкапо (рѣжава св. Георги) — капъ — Йеросъ (Трапезундъ).

в) въ Балтийското море — Рогекюль — западното крайбрѣжие Вормсъ — Богскаръ — Свенска — Хьогарнъ. Подробно опрѣдѣление на линията между Вормсъ и Богскаръ ще се прѣдостави на комисията по примирieto за Балтийското море (пунктъ VII) при условие, че на рускитѣ морски бойни сили при всѣко врѣме и при ледени обстоятелства ще бжде осигурено едно свободно плаване за Алаандското море. Рускитѣ морски сили не ще прѣминатъ демаркационната линия на югъ, а тѣзи на четиримата съюзници — на сѣверъ. Руското правителство поема гаранцията, какво морскитѣ сили на Съглашението, които при започването на примирieto се намиратъ сѣверно отъ демаркационната линия или по-послѣ дойдатъ тамъ, да се държатъ сжщо както рускитѣ морски бойни сили.

5. Търговията и движението на търговскитѣ параходи въ опрѣдѣленитѣ въ пунктъ I морски области сж свободни. Опрѣдѣлянето на всички нареждания за търговията, а сжщо така съобщението на безопаснитѣ пжтища за търговскитѣ параходи се прѣдоставя на комисията по примирieto за Черното и Балтийското морета (пунктъ VII 1 и 7.)

6. Договорнитѣ страни се задължаватъ да не прѣдприематъ прѣзъ врѣме на примирieto въ Черното море и въ Балтийското приготвления за взаимно морско нападение.

VI. За да се избѣгнатъ неспокойствия и тревоги на фронта, запрѣщаватъ се пѣхотинскитѣ стрѣлби за упражнение на по-близо отъ 5 км. и артилерийски на по-близо отъ 15 км. задъ фронта. Минната война по сухо се прѣд-установява напълно. Въздушнитѣ бойни единици и възанитѣ балони трѣбва да бждатъ държани на една въздушна линия отъ 10 км. задъ собствената демаркационна линия. Работи на окупитѣ задъ прѣднитѣ прѣпятствия сж разрѣшени, обаче не такива, които приготвятъ едно бждщо нападение.

VII. За започването на примирieto ще се събератъ слѣднитѣ комисии по примирieto, въ които ще взематъ участие прѣдставители на всички държави, участвующие на респективния фронтъ. На тѣзи комисии трѣбва да бж-

датъ прѣдставяни всички въпроси, отнасящи се до изпълнението на примирието.

1. Рига за Балтийско море.

2. Дюнабургъ за фронта отъ Балтийското море до Двисна.

3. Брестъ-Литовскъ за фронта отъ Двисна до Припетъ.

4. Бердичевъ за фронта отъ Припетъ до Днѣпъръ.

5. Колоцваръ.

6. Фокшани.

5 и 6 за фронта отъ Днѣптеръ до Черното море. Границата между двѣтъ комисии 5 и 6 ще бѣде опрѣдѣлена отъ тѣхъ взаимно.

7. Одеса за Черното море.

Тѣзи комисии ще прѣдоставятъ на своитѣ членове право и безконтролно телеграфно сношение съ родната земя — безплатно и свободно телеграфиране — „Съобщението ще бѣде построено въ собствената страна до срѣдната между двѣтъ демаркационни линии отъ респективното главно командуване. Сѣщо и въ руско-турския военъ театъръ въ Азия ще бѣдатъ уредени такива комисии по съглашение между взаимнитѣ главни командувания.

VIII. Договорътъ за прѣкръпяване на военнитѣ дѣйствия отъ 5 декемврий (23 ноемврий) 1917 г., както и всички за отдѣлни фронтове сключени съглашения за прѣкръпяване на военнитѣ дѣйствия и за примирие се анулиратъ съ настоящия договоръ.

IX. Договорнитѣ страни ще започнатъ незабавно слѣдъ подписването настоящия договоръ прѣговори за миръ.

X. Изхождайки отъ принципа на свободата, независимостта и териториалната неприкосновеност на неутралната персийска държава, турскитѣ и руски главни командувания сж готови да изтеглятъ своитѣ части отъ Персия. Тѣ ще влѣзатъ незабавно въ прѣговори съ персийското правителство да уговарятъ подробноститѣ по изпразването, а така сѣщо и мѣрkitѣ за осигуряването на това.

XI. Всѣка отъ договорнитѣ страни получава единъ екземпляръ отъ настоящия договоръ на руски и нѣмски езикъ, който е подписанъ отъ упълномощенитѣ прѣдставители.

Брестъ-Литовскъ, 15 декемврий 1917 г., 2 декемврий 1917 г. руски стилъ. (Рѣкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ)

Я. Сакжзовъ: По дневния редъ, г. г. народни прѣдставители, ще искамъ да запитамъ какво е направило бюрото по даденото отъ менъ питане за прѣхраната въ София. Азъ моля г. министра на вътрѣшнитѣ работи — г. министър-прѣдседателя — понеже е тукъ, да даде отговоръ на това питане по прѣхраната на града, понеже въпросътъ е много напрегнатъ, много важенъ. Оня денъ едно голѣмо множество жени сж отишли да се молятъ по разнитѣ мѣста, дѣто продоволствуватъ; сега, идѣйки по пѣтя, пакъ срещнахъ едно значително множество жени, които сѣщо ми казаха, че идѣли отъ участъка на „Пиротска“ улица или на „Царъ Симеонъ“. Та моля г. министра да отговори, да даде задоволение по този въпросъ за прѣхраната на града и да каже какво смѣта правителството да направи за прѣхраната на бѣдното и работно население, на което не му стигатъ тѣзи 300 грама хлѣбъ, които му се даватъ ежедневно.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министър-прѣдседателъ.

Министър-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Азъ не съмъ чель питането, но понеже въпросътъ е извъстенъ, вземамъ думата веднага да кажа това, което зная.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: То е изпратено, г. министре.

Министър-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Не съмъ го получилъ. — Дирекцията се опасяваше да не би подиръ единъ или два месеца храната да бѣде толкова недостатъчна, щото да се почувствува гладъ както на фронта, тъй и въ тила и влѣдствие на това и възъ основание на своята статистика, тя е докладвала, че трѣбва своеврѣменно да стане една малка икономия по прѣхраната на войската и населението. Вслѣдствие на това тя е разпоредила, щото да стане извѣстно намаление при сжщата цѣна за бѣдното население, а съ малко увеличение на цѣната за по-состоятелнитѣ граждани; но впоследствие се оказа, че страхътъ не е толкова голѣмъ, както се прѣдставляше. Сжщиятъ страхъ, както знаете, бѣше и миналата година по това врѣме и по-миналата. Ония, които

се грижатъ за доставяне на дневната храна, много се плашатъ, когато наблизатъ тѣзи мѣсеци, прѣзъ които не може да се достави толкова храна, колкото се прѣдписва, било отъ интендантството на войската, било отъ Дирекцията за прѣхраната на населението. Заради това се взематъ такива мѣрки както миналата, така и тази година. Но, както ви казахъ, понеже сжрахътъ не е толкова голѣмъ, отъ една страна, и, отъ друга страна, се вижда, че храни ще се взематъ и отъ други мѣста, ако се успѣе да се сключи миръ, ще стане извѣстно улеснение; както видѣхте отъ договора, който зи прочетохъ, на търговскитѣ параходи се допуска да носятъ каквото има отукъ нататъкъ и оттамъ насамъ, да носятъ работи, артикули, които се намиратъ въ държавата, съ която се сключва мирътъ. Та, на това основание азъ поговорихъ съ прѣдставителя на директора, понеже той самиятъ отсъствува, дали не може да се увеличи съ нѣколко стотинъ грама дажбата на хлѣба, която е опрѣдѣлена да се намали за въ случай на недостигъ на храна на фронта и въ тила и дойдохме до рѣшение, че ще може отъ 20 того да се увеличи съ 100 грама.

Я. Сакжзовъ: Съ 200 грама; много е малко 100 грама.

Министър-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Това увеличение не е окончателно, защото то може да се измѣни споредъ това, което се събере и споредъ нужната храна, съ която ще се разполага. Така щото въ това отношение ние взехме мѣрки да стане едно увеличение на дажбата. Чува се, че било малко. Въ другитѣ държави, както знаете, е още по-малко. Но у насъ животътъ е по-другъ, у насъ обичаме хлѣбъ да ядемъ повече, отколкото друго, затова ще трѣбва да има една разлика въ България, особено за работното население. Нѣмамъ нищо простивъ туй да се увеличи дажбата, особено за работното население. Г. Сакжзовъ знае, че и въ разпореждането на дирекцията въ това отношение се прѣдвижда такова увеличение. На войската, която е на фронта, се дава повече, а на оная, която е въ тила, по-отдалечена отъ фронта, се дава по-малко. Колкото се касае за цѣната, ония, които могатъ да плащатъ, ще платятъ повече, а ония, които не могатъ, бѣдното население ще получава храна съ сжщата цѣна както по-напрѣдъ, като разликата ще се плаща отъ държавата съ съгласието на Министерския съветъ. Толкова мога да кажа по прѣхраната. Ако по-нататъкъ се окаже нѣщо повече, винаги съмъ на разположението на народното прѣдставителство да дамъ обяснения и да помоля ония, които взематъ участие въ събранията на женитѣ и пр., да иматъ прѣдъ видъ общата нужда и да не правятъ отъ този въпросъ въпросъ за довѣрие на правителството или за осжждане на дирекцията, която е поставена да се грижи за прѣхраната, защото и правителството и дирекцията взематъ мѣрки. И ако се види, най-сетѣ, че имаме достатъчно храни, можемъ да опрѣдѣлимъ сжщата норма, която бѣше и въ нормално врѣме. Нѣма нищо да коствува на правителството, ако се опрѣдѣли, щото да се дава и по единъ килограмъ. Ние не правимъ отъ това никаква търговия или не събираме храната да я продаваме на друго и да я изнасяме, а напротивъ, видѣхте, че се водятъ прѣговори, за да може да се докара храна и отвънъ у насъ. Дирекцията е направила възможното да може както отъ Румѣния, така и отъ Добруджа и отъ други мѣста да достави нѣколко милиона килограма, за да бѣде въ това отношение и тя улеснена, и населението, което се нуждае. Тѣзи обяснения счетохъ за нужно да дамъ на г. Сакжзова и мисля, че сж засега достатъчни. Азъ бихъ желалъ да зная какво прѣдложение ще направите, и, ако е приемливо, бждете увѣрени, че ще го приемемъ, стига то да може да се реализира.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Приятно ми е да констатирамъ, че г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, като висшъ прѣдставителъ на прѣхраната изобщо въ България, е готовъ на размѣна на мнѣния и мисли по дѣйствителното прѣхраняване. Да оставимъ вече устройството на дирекцията, какъ да бждатъ и какъ да не бждатъ, доколко тѣ сж подпомагани отъ правителството и отъ администрацията, да оставимъ сега това настрана — това е било въпросъ досега доста жежкъ, казвало се е много по него. Сега въпросътъ, г. г. народни прѣдставители, е другъ. Въпросътъ е, че една извѣстна частъ отъ населението въ София, Пловдивъ, Варна, Русчукъ, Плевенъ, които не е въ

свързка съ производството на хлѣба, а която си купува отъ години хлѣба, която не може по-другояче да живѣе, освѣтъ да купува хлѣба — за това население, а особено въ София, което е прѣдъ очитѣ ни, ние забѣлѣзваме, че тѣзи 400 грама, които се даваха досега, бѣха недостатъчни. И затуй бѣше прѣдвидено въ закона, че ония, които се занимаватъ съ тежкъ физически трудъ, ония, които се занимаватъ изобщо съ трудъ, който изисква повече да бѣде нахраненъ човѣкъ, на тѣхъ да се дава повече. Обаче дирекцията е ограничила тази дажба 200 грама повече само за тѣзи, които се занимаватъ съ най-тежкъ физически трудъ. Въ него не сѣ смѣтнати, напр., служачитѣ, въ него не сѣ смѣтнати шивачитѣ, обучаритѣ, въ него не е смѣтнато бѣдното население. Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, прѣдставителъ на прѣхраната, трѣбва да знае, че днесъ, когато нѣма други продукти, когато нѣма картофи, тикви, когато нѣма никакви растителни сурогати, когато нѣма никакви тлѣстии, когато нѣма съ какво човѣшкиятъ организъмъ да бѣде подхраненъ, по необходимостъ той ще прибѣгне къмъ онова, което ние наричаме хлѣбъ. И българинътъ, ако е билъ наученъ да яде много хлѣбъ, то е затова, защото въ миналото тлѣстиятѣ и всички други сурогати сѣ били вземани отъ неговитѣ владѣтели, а на него е билъ оставенъ сухиятъ коматъ хлѣбъ. И сега, г. министре, бѣдното население на града София Вие не можете да не го смѣтате, че то е лишено отъ всѣкаква друга прѣхрана. На него 400 грама хлѣбъ на лице е недостатъчно, а сега вече даватъ 300 грама, и откато сѣ започнали да даватъ 300, не слушатъ вече баща си и майка си, не ония, които ржководѣли събраията. На сѣ, ако ни викатъ на подобно събраие — а на подобно не сме били викани — на сѣ нѣма да слушатъ, защото виждатъ, че ние, тѣй или инакъ, сѣ фасулъ, съ това-онова, горѣ-долу ще можемъ да се нахранимъ въ къщи; ние единичитѣ, дѣто сме, ще поминемъ, а тамъ сѣ стотици, тамъ сѣ хиляди, и тѣзи хиляди, г. г. народни прѣдставители, нѣматъ съ какво. Азъ ги видѣхъ сега: по лицата имъ се вижда. Тѣ сѣ 50—60 жени, това сѣ изнемоцѣли хора. И така е, г. министре; самъ може да се убѣдите, ако ги видите; азъ бѣхъ въ трамвая и ги видѣхъ — тѣ сѣ недалечъ отукъ; ако самичкъ се срещнете съ тѣхъ, ще видите какви думи ще чуете отъ тѣхъ: не, разумѣва се, думи на агитация, но думи да се обърне внимание отъ тѣзи, които подлежи да обърнатъ внимание. Затуй, г. министре, хубаво сте направили, че сте се съвѣтвали съ прѣдставителъ на прѣхраната, обаче Вашата наредба да се дава отъ 20-и на всички 400 гр. не е достатъчно права. Ако, да кажемъ, имаме едно извѣстно количество храни, което днесъ не можемъ да увеличимъ — а Вие казахте, че имаме запасъ, азъ си припомнямъ, че Вие казахте, че имаме запасъ — ако се види, че не можемъ да увеличимъ това количество храни, което имаме, азъ мисля, че трѣбва да се принудимъ къмъ слѣдующитѣ мѣрки: 300 грама да останатъ за онова население — а тая статистика може да се направи — което има възможностъ съ картофи, съ тлѣстии, съ зарзаватъ да си набави необходимото, а другата частъ на населението, която нѣма възможностъ да си набави тая храна, на нея да се даватъ засега, ако е възможно, по 200 грама повече. Така щото, ако нѣмате възможностъ да направите туй разпрѣдѣление, вие сте длѣжни да направите поне това: оставете 300 гр., а отатѣкъ увеличете на 500 гр. Ако ви се види, че това е много несправедливо, тогава надѣвайте се, че въ скоро врѣме ще можете да направите нужното: оставете 400 гр. за цѣлото софийско население и увеличете съ по 100 грама на онѣзи, за които дирекцията чрѣзъ своитѣ агенти узнае, удовствори, че тѣ нѣматъ възможностъ отъ другадъ да си доставятъ прѣхрана. Азъ сега се справихъ въ единъ клонъ отъ дирекцията и се научихъ, че тамъ подавали заявления, че не е възможно да се живѣе съ 300 гр. хлѣбъ на день. На такива, слѣдъ като се освидѣтелствува, че това е вѣрно, да имъ се дава по 500 грама. Наредете отъ 20-и да бѣде тѣй, до второто Ваше разпореждане, докато Вие можете да получите извѣстие, че ще бѣдатъ осигурени съ прѣхраната на София и голѣмитѣ градове. Така че азъ Ви моля да се остави 400 грама отъ 20-и за едната частъ на населението, а за работничитѣ и за бѣдното население да бѣде 500 грама поне до второто Ваше разпореждане, и то за голѣмитѣ градове, разбира се. Съгласете се, г. министре, да да се задоволи една много крайна нужда, която ние вече я разумѣваме — нали? По това нѣма нужда нито да агитираме, нито да проповѣдваме; тя бие на очи, и е просто невъзможно да помогнешъ съ нѣщо. Съ пари не можешъ, да откъснешъ отъ себе си не можешъ, защото за тебе нѣма и не ти стига. Да бѣде 500 гр. за бѣднитѣ, а 400

за останалитѣ, и то до второ разпореждане. Азъ моля г. министра по този въпросъ да има случая пакъ да конфемира съ народното прѣдставителство; възможно е до-тогава да намѣримъ и ние отнѣкъждѣ ресурси и да посочимъ какъ може да се задоволи тая нужда. Азъ очаквамъ отговора на г. министра.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ: Г-да! Мисля, че се разбрахме. Правителството е съгласно дори да се дава по 1 килограмъ. Нѣма защо да правимъ икономия, но, когато дирекцията, която е поставена да се грижи за прѣхраната, дава рапортъ и казва, че ако вървимъ така, ще дойде единъ мѣсець, когато нѣма да има никакъ, за да се избѣгне тая криза, прѣдлагамъ да стане една възможна икономия; и зарадъ туй ние се съгласихме да се намали дажбата на хлѣба, както бѣше намалена до днесъ на 300 гр. Обаче, както споменахъ и по-напрѣдъ, рѣшено е вече да се увеличи тая дажба съ още 100 гр., на 400 гр. Ще видимъ дали е възможно това, което прѣдлага г. Сакъзовъ; азъ ще говоря съ лицата, които сѣ поставени въ отдѣла по прѣхраната, и ако е възможно, ще го направимъ, защото, вѣрно е, че по-важнитѣ или по-еснафитѣ, които сѣ имали градина и нива, сѣ приготвили нѣщо, иматъ нѣщо повече, като картофи, фасулъ и пр., но има хора, които нѣматъ и не могатъ да намѣрятъ. Разбира се, че за такива по-добрѣ е да се дава повече хлѣбъ, и, ако е възможно да се направи тая комбинация, да оставимъ 300 гр. за извѣстна класа и 500 гр. за другитѣ, ще го направимъ. Но засега отъ 20-и е рѣшено да се дава по 400 гр., и затова, между другото, въ допълнение ще разгледаме и този въпросъ, и, ако е възможно, ще го разрѣшимъ така, защото нѣма причини да подлагаме хората на гладъ и теглила. Ние разбираме всичкитѣ нужди на народа и знаемъ да ги цѣнимъ, защото и ние сме отъ този народъ и не искаме съ това да изтезваме хората.

С. Костурковъ: (Възразява)

Д-ръ Н. Сакаровъ: Храната, за която говорихте, че я има, убѣдихте се, че я нѣмаме.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ: Ще ме извините, че не съмъ таквътъ песимистъ като васъ; и да искамъ, не мога да бѣда. Азъ винаги казвахъ, че въ България отъ гладъ нѣма да мремъ, и сега казвамъ сѣщото. Но недостатъчно е за работнитѣ хора, за ония, които нѣматъ нищо друго.

Я. Сакъзовъ: Отъ гладъ не се мре, г. министре, но отъ гладъ се създава възможностъ за разпространяване на болеститѣ.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ. Това е вѣрно, знаемъ го.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Смъртността вслѣдствие на това се увеличава.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ: Дали се увеличава, не зная, но че въ България злото не е толкова голѣмо, и това го зная. Но, както и да е, тая мѣрка ще я опитаме, и ако е възможно, ще увеличимъ дажбата на хлѣба. Но засега, казвамъ, дажбата е увеличена съ 100 гр. Това е свършено вече.

С. Костурковъ: Не е въпросъ само за София.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ: Заповѣдта е за всички отъ 20-и того; мѣрката не е само за София.

С. Костурковъ: 400 гр. е давано и прѣзъ ноемврий. Въ провинцията даватъ само царевица на кочани; тамъ работата е много лоша; по три дена хората храна нѣматъ и дѣцата отъ гладъ напускатъ училището.

С. С. Бобчевъ: На 12 декемврий направихъ едно питане къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи. Обича ли г. министърътъ да отговори днесъ на това питане? Ако ще, да кажа нѣколко думи по него.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Кажете.

С. С. Бобчевъ: Питането ми се състои въ слѣдното. Въ офицюза „Echo de Bulgarie“, брой 1237, отъ 7 ноемврий,

и по-напрѣдъ въ „Български търговски вѣстникъ“ отъ 24 октомврий т. г. Никола Милевъ, доцентъ въ Софийския университетъ, както самъ той се подписва, запознатъ съ аспирациитѣ на своята страна, си позволява да направи нѣкои извѣдения по договора, сключенъ прѣзъ тая година между България и чуждитѣ сили. Той заявява, че знае, какво турско-българската конвенция отъ августъ 1915 г. била поправена и допълнена въ Цариградъ съ единъ договоръ отъ мѣсець септемврий 1917 г. Така че тѣзи актове поставятъ отношенията между двѣтѣ държави на здрави основи. И азъ питамъ, ако е вѣрно това, не желае ли г. министърътъ да ни каже: има ли такъвъ договоръ и въ какво се състои този договоръ отъ септемврий 1917 г.? Интересенъ е между това именно и текстътъ на тая статия, въ която се загатва нѣщо достойно за внимание. Сжщо така строго казва г. Милевъ въ „Echo de Bulgarie“: „Както въ съюзнитѣ си задължения спрѣмо централнитѣ сили, тя се придържа въ споразумѣнието си съ турския си съседъ и съюзникъ. Турско-българската конвенция отъ августъ 1915 г., поправена и допълнена съ цариградския договоръ отъ септемврий 1917 г., поставя отношенията между двѣтѣ държави на здрава основа. Никой днесъ въ България не мисли за измѣстване границата къмъ изтокъ. Извѣнъ всѣко съмнѣние е, че отговорнитѣ и мѣрдави отомански крѣгове никога не могатъ да сключатъ по-полезенъ отъ тоя договоръ. Противнитѣ желания, които се изказаха въ Цариградъ — не вѣрвамъ съзнателно — не трѣбва да се считатъ за сериозни. За Турция, както и за България, сега се касае да гарантиратъ своето бъдаще, а срѣщу тая цѣль не могатъ да се повдигатъ никакви други съображения, дори такива, които сж плодъ на чувства“. Както се вижда, тукъ се загатва за нѣкакви си противни желания въ Цариградъ.

С. Петковъ: Както и у насъ има противни желания, които не се усвояватъ.

Министъръ-прѣседателъ д-ръ В. Радославовъ: Понеже нѣма сключено нищо между насъ и Турция, азъ взехъ думата да отговоря на туй питане, което ми се прави отъ г. Бобчева. Защото, ако имаше нѣщо свършено, щѣхъ да се основа на конституцията и нѣмаше да дамъ никакви обяснения, но понеже нѣма, взехъ думата да опровергая онова, за което се съмнѣва г. Бобчевъ. Азъ получихъ това питане и веднага поискахъ да се направи нужната справка, защото точно не знаехъ съдържанието тѣй, както е изложено било въ „Echo de Bulgarie“, било въ другъ вѣстникъ. Заради туй се телеграфира въ Швейцария на нашия прѣдседателъ на комитета г. Недковъ. Да не говоря повече за лицата, които служатъ на българското дѣло въ странство. Г. Недковъ ми отговори на телеграмата слѣдното: „16 декемврий 1917 г. На № 1528. Статията, която е прѣдметъ на запитването, се появи съ подписа на г. Милева, доцентъ въ Софийския университетъ, въ „Нойе Цюрихер Цайтунгъ“ отъ 9 октомврий и носи заглавие: „България, нейнитѣ договори и искания“. Въ нея, като говори за отношенията на България съ съюзницитѣ ѝ, г. Милевъ казва, че турско-българската конвенция отъ августъ 1915 г. подобрява и попълня цариградския договоръ отъ септемврий 1913 г. и поставя отношенията на двѣтѣ държави на здрави основи. Статията г. Милевъ я е написалъ на френски и изпратилъ отъ Женева въ поменатата редакция на 2 октомврий. При прѣвеждането ѝ на нѣмски въ редакцията или при прѣпечатването ѝ е станала грѣшка въ датитѣ, а отъ това и въ смисъла на изложението. Вѣстницитѣ въ София, при възпроизвеждането на статията, сж повторили грѣшката. Вънъ отъ изложеното въ тая статия, която своезрѣменно изпратихъ въ министерството, г. Милевъ не е нито говорилъ, нито писалъ по турско-българскитѣ отношения“. Азъ мисля, че е много ясно отъ тая справка, и по-нататѣкъ нѣма какви обяснения да давамъ. Има една грѣшка и тая грѣшка е продължила, защото никой отъ насъ не е обърналъ внимание на казаното отъ г. Милева и писаното отъ други.

С. С. Бобчевъ: Въ всѣки случай скърбно е, че въ единъ официозъ могатъ да се появяватъ такива грѣшки. А за отговора може да се каже едно, както казватъ руситѣ: „На нѣтъ и суда нѣтъ“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Прѣдвиденото въ правилника врѣме, половинъ часть, за отговоръ на питання измина, затова пристѣпваме къмъ разглеждане въпроситѣ, поставени на дневенъ редъ.

На първо мѣсто е: първо четене законопроекта за облагане съ данѣкъ увеличенитѣ печалби прѣзъ войната.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за облагане съ данѣкъ увеличенитѣ печалби прѣзъ войната.

Чл. 1. Всички лица и дружества, които сж купували каквито и да било прѣдмети и стоки съ цѣль за продажба, прѣпродажба, доставка или за каквато и да било друга търговия и спекуляция, както и всички лица и дружества, които сж продължили мирноврѣмнената си търговия и индустрия прѣзъ врѣмето отъ 1 септемврий 1915 г. до свършването на войната, се облагатъ съ допълнителенъ данѣкъ за увеличенитѣ имъ печалби.

Чл. 2. Подлежатъ на облагане по настоящия законъ:

I. Всички доставки и работи за войската, за държавнитѣ, общинскитѣ и обществени учрѣждения, доброволни или принудителни, станали прѣзъ означеното въ чл. 1 врѣме достигнали за прѣзъ цѣлото врѣме на войната цифрата 5.000 л. и нагорѣ;

II. Всички продажби и прѣпродажби на стоки, покжщина, хранителни продукти, пития и всички потрѣби, извършени въ продължение на войната, за която работа лицата и дружествата се облагатъ съ данѣкъ върху замятията;

III. Всички купени и продадени за износъ сурови продукти и стоки, включително всички земни, отъ птици и добитѣкъ произведения, експортната, транзитната търговия и др.;

Забѣлѣжка I. Не подлежи на данѣкъ върху увеличенитѣ печалби транзитната търговия, извършена отъ лица, които нѣматъ постоянно мѣстожителство въ страната, както и транзитътъ на стоки и потрѣби, изпратени официално отъ една отъ съюзнитѣ държави на друга.

Забѣлѣжка II. Считатъ се съ постоянно мѣстожителство въ България всички лица, които сж прѣстояли въ страната шестъ мѣсеца, считано отъ деня на паспортната завѣрка.

Чл. 3. Всички покупки и продажби, всички доставки и работи, износната, вносната и транзитна търговия, както и мѣстната търговия и спекулации (чл. 2) се облагатъ съ данѣкъ за увеличенитѣ печалби по слѣдующия начинъ:

I. Увеличената печалба отъ доставкитѣ и работитѣ за войската, държавнитѣ и други учрѣждения (чл. 2, алинея I) се смѣта: 55% при оборотъ отъ 5.000 до 50.000 л.; 50% отъ 50.000 до 100.000 л. и 45% отъ 100.000 л. нагорѣ.

II. Увеличената печалба отъ продажба на всички видове стоки, покжщина, хранителни продукти, пития и др. (чл. 2, алинея II) се смѣта: 50% при оборотъ отъ 5.000 до 50.000 л., 40% отъ 50.000 до 100.000 л. и 35% отъ 100.000 л. нагорѣ.

III. Увеличената печалба отъ купенитѣ и продадени за износъ стоки отъ експортната и транзитната търговия (чл. 2, алинея III) се смѣта: 40% при оборотъ отъ 5.000 до 50.000 л.; 35% отъ 50.000 до 100.000 л. и 30% отъ 100.000 л. нагорѣ.

Забѣлѣжка I. Когато лицата и дружествата установятъ съ писмени документи, че сж купили и продали стокитѣ и прѣдметитѣ по нормирани цѣни отъ Дирекцията за стопански грижи и обществена прѣвидливостъ, установени отъ послѣдната аналитично, облага се съ данѣкъ увеличената прѣдвидена отъ дирекцията въ цѣната печалба, а не установената такава въ чл. 3.

Забѣлѣжка II. Нормалнитѣ цѣни, надъ които идатъ увеличенитѣ, се опрѣдѣлятъ въ случай на нужда отъ вѣщи лица, съгласно чл. 14.

Забѣлѣжка III. Прѣсмѣтането и облагането на увеличенитѣ печалби става годишно и глобално по групи (чл. 2).

Чл. 4. Реализиранитѣ увеличени печалби прѣзъ врѣме на войната се облагатъ съ 25% за работитѣ и доставкитѣ, извършени за войската, държавнитѣ и други учрѣждения и съ 20% за всички други работи и търговски операции.

Чл. 5. Спадаатъ се отъ облагане загубитѣ, послѣдвали при работитѣ, доставкитѣ и търговскитѣ операции прѣзъ врѣме на войната, ако лицата и дружествата могатъ да установятъ съ писмени документи, съ завѣрена дата, произлѣзлата загуба. Свидѣтелски показания не се допускатъ. Нереализирани работи, доставки и търговски операции не се смѣтатъ за загуба.

Чл. 6. Когато по книгитѣ и други документи финансовата власть не може да установи точната сума на рабо-

титъ, доставките и търговските операции, извършени отъ разнитъ дружества прѣзъ врѣме на войната, тогава се търси сумата на раздаденитъ дивиденди, отдѣленитъ суми за попълване на основния и резервния капиталъ, сумитъ, оставени за покриване на съмнителни вземания, както и всички други суми по разходите, покрити отъ приходитъ, постѣпили отъ 1 септемврий 1915 г.

Чл. 7. Всички държавни учрѣждения, граждански и военни, сѣ длѣжни да дадатъ на финансовото управление пълненъ и точенъ списъкъ на работитъ и доставките, извършени отъ частни лица и дружества отъ 1 септемврий 1915 г. до деня на демобилизацията, на които сумата е 5.000 л. и нагорѣ.

Чл. 8. Всички лица и дружества сѣ длѣжни въ единъ срокъ отъ 30 дни да попълнятъ добросъвестно даденитъ имъ отъ финансовото управление декларации, въ които трѣбва изрично да укажатъ: сумата на направения оборотъ прѣзъ течението на годината или частъ отъ нея, ако декларирането на оборота става за непълна военна година. Работитъ и доставките извършени на граждански, военни и обществени учрѣждения трѣбва да се обявяватъ поотдѣлно, когато сумата за всѣки отдѣленъ случай е по-голяма отъ 5.000 л.

Декларациитъ се плащатъ по 50 ст.

Чл. 9. Лицата и дружествата, които не сѣ водили редовно прѣдвиденитъ въ търговския законъ търговски книги, не могатъ да оспорватъ събранитъ отъ финансовата властъ данни за работитъ, доставките и търговските имъ операции, извършени отъ 1 септемврий 1915 г. до свършване на войната.

Чл. 10. Слѣдъ като постѣпятъ даннитъ, означени въ чл. 7 и декларациитъ, подадени отъ данъкоплатцитъ, финансовитъ началници свикватъ назначената отъ министра на финанситъ комисия за опрѣдѣляне данъка върху печалбитъ, добити прѣзъ врѣме на войната.

Чл. 11. Опрѣдѣлениятъ отъ тия комисии годишенъ данъкъ подлежи на събиране веднага.

Обжалването на опрѣдѣления отъ комисията данъкъ отъ заинтересованитъ става прѣдъ Министерството на финанситъ, отдѣление за прѣжитъ данъци, въ 30-дневенъ срокъ отъ съобщението. Жалбата се обгербова съ 5 л. марка.

Отдѣлението за прѣжитъ данъци се произнася и въ случай когато финансовитъ началникъ не е съгласенъ съ рѣшението на болшинството отъ членоветъ на комисията; то може да увеличи или намали размѣра на опрѣдѣления данъкъ, споредъ даннитъ по дѣлото или събранитъ отъ него свѣдѣния.

Рѣшението на министерството се обжалва по касационенъ редъ прѣдъ Административния съдъ въ 30-дневенъ срокъ отъ съобщението.

Обжалването на опрѣдѣления данъкъ, било прѣдъ министерството, било прѣдъ съда, не спира събирането му.

Чл. 12. Изключватъ се отъ облагане сумитъ, получени отъ продажба на собствени земеделски произведения.

Сумитъ отъ продажба на собствено произведени тютюни, начина отъ реколтата отъ 1917 г., се облагатъ съ 25%, като се спадне костуемата цѣна на тютюна и една печалба за продавача-тютюнопроизводител отъ 50% върху костуемата цѣна.

Чл. 13. Не се изключватъ отъ облагане сумитъ, добити отъ търговски операции и спекулации съ земеделски произведения, както и сумитъ, добити отъ обработване на земеделски произведения въ други продукти и стоки.

Чл. 14. Финансовата властъ може да повиква и изслушва вѣщи лица при опрѣдѣляне сумата, която трѣбва да се обложи съ данъкъ. Вѣщитъ лица трѣбва да излагатъ мнѣнието си писмено и мотивирано. Мнѣнието на вѣщитъ лица не е задължително за финансовитъ власти, нито за съда.

Чл. 15. Мѣстнитъ дружества не могатъ да раздаватъ прѣзъ врѣме на войната дивиденди по-високи отъ срѣдния дивидендъ прѣзъ мирнитъ години, освѣнъ ако сѣ осигурили прѣдварително съ резервитъ си платенитъ въ повече дивиденди.

Чл. 16. Като срѣденъ дивидендъ прѣзъ мирнитъ години се смѣта срѣдното аритметическо отъ дивидендитъ, раздадени прѣзъ прѣдшестующитъ петъ мирни операционни години, като се спаднатъ двѣ години съ най-високъ и най-низъкъ дивидендъ. Ако нѣма изпълнени петъ операционни години, взематъ се три такива години. Ако не сѣ навършени толкова, взема се колкото сѣ навършени.

При кооперативнитъ сдружавания е мѣродавенъ капиталтъ къмъ края на годината.

Чл. 17. Като основенъ капиталъ се смѣта: при акционернитъ дружества, внесенитъ акционеренъ капиталъ; при командитнитъ дружества съ акции — внесенитъ командитно-акционеренъ капиталъ, заедно съ внесенитъ отъ командитеритъ суми; при кооперативнитъ сдружавания — изплатенитъ членски дѣлове.

Чл. 18. Разтуряне на дружества или прѣминаване отъ една дружествена форма въ друга се допуца само ако сѣ прѣдставени достатѣчни гаранции за изплащането на данъка върху печалбитъ прѣзъ врѣме на войната.

Чл. 19. Чуждитъ и мѣстнитъ дружества сѣ длѣжни да отдѣлятъ 25% отъ сумата на увеличената печалба, подлежаща на данъкъ, въ една особна резерва. Въ случай че прѣди публикуването на настоящия законъ е изразходвана цѣлата увеличена чиста печалба отъ извѣстна военна операционна година, особната резерва се отдѣля отъ увеличената чиста печалба прѣзъ слѣдващата операционна година.

Особната резерва се пласира въ мѣстни държавни цѣнни книжа, които се депозиратъ при Българската народна банка. Лихвитъ отъ особната резерва се отнасятъ къмъ другитъ приходи на дружеството. Особната резерва не може да бѣде докосвана отъ никакъвъ запоръ или други осигурителни мѣрки на кредиторитъ. Тя е иззета отъ свободното разпореждане на дружеството, а въ случай на ликвидация — отъ това на ликвидаторитъ, и то до изплащането на слѣдующия се данъкъ върху печалбитъ прѣзъ врѣме на войната.

Наказателни разпореждания.

Чл. 20. Въ случай, че финансовата властъ смѣта застрашено събирането на данъка върху печалбитъ прѣзъ врѣме на войната, тя може да поиска гаранции или прѣдварително изпълнение.

Чл. 21. Членоветъ на управителния съвѣтъ, лично отговорнитъ членове на дружествата, дѣловодителитъ и ликвидаторитъ, а при чуждитъ дружества тѣхнитъ прѣдставители и отговорни ръководители, които умишлено дѣйствуватъ противъ правилното опрѣдѣляне на данъка или се опитатъ да поврѣдятъ на събирането на слѣдующия се данъкъ, се наказватъ съ глоба до 50.000 л.

Посоченитъ лица отговарятъ солидарно за причиненитъ на държавното съкровище загуби.

Чл. 22. Всички подлежащи на облагане лица, които умишлено скриватъ размѣра на работитъ, операциитъ си и печалбитъ си или не подадатъ декларации въ срокъ, наказватъ се съ глоба, равна на петорния размѣръ на данъка.

Чл. 23. На откривателитъ, които установятъ по единъ безсъмненъ начинъ приближителенъ оборотъ или печалба се плаща възнаграждение 15% отъ събрания данъкъ — единъ размѣръ.

Чл. 24. Три на сто (3%) отъ постѣпилия данъкъ върху печалбитъ се разпрѣдѣля като възнаграждение между всички чиновници, които взематъ участие при опрѣдѣлянето и събирането на тоя данъкъ, по особенъ правилникъ изработенъ отъ министра на финанситъ.

Чл. 25. Министърътъ на финанситъ ще изработи правилникъ за приложението на настоящия законъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Александъръ Ботевъ.

Отъ всички старни: Дайте отидихъ!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Давамъ 10 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидиха)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! До 1914 г., т. е. прѣди настоящата война, челоѣчеството е прѣкарало много войни, но ни една отъ тѣхъ не е прѣдизвикала специално облагане върху печалбитъ, реализирани прѣзъ врѣме на войната. Знаете, че всички разходи по тѣзи войни сѣ били покривани съ заеми, лихвитъ и погашенията на които сѣ влизали въ бюджетитъ, като сѣ увеличавали съществуващитъ данъци или лѣтъ нѣкои нови сѣ създавали, но не, въ всѣки случай, върху печалбитъ, добити прѣзъ врѣме на войната. За първи пътъ прѣзъ настоящата война почти въ всички воюващи страни се създаде този специаленъ данъкъ върху печалбитъ прѣзъ врѣме на войната. Доколкото съмъ посветенъ, за първъ пътъ идеята за този данъкъ се появи въ Германия и то въ нѣ-

чалото на 1915 г., послѣ тази идея прѣмина и въ другитѣ воюващи страни, и прѣзъ 1916 г. се гласуваха въ повечето отъ тѣхъ закони за облагане печалбитѣ прѣзъ врѣме на войната. Тѣй сѣщо въ 1916 г., когато тази идея се популяризира почти навсѣкждѣ, въ всички воюващи страни, даже и въ невоюващитѣ, неутралнитѣ, но които страдаха отъ войната, каквато е Швейцария, която прѣзъ 1916 г. гласува единъ законъ за облагане печалбитѣ прѣзъ врѣме на войната, и у насъ въ Народното събрание се повдигна въпросъ, че трѣбва да се обложатъ печалбитѣ, реализирани прѣзъ врѣме на войната. Още въ 1916 г., като имахъ прѣдъ видъ това, което става навсѣкждѣ у воюващитѣ страни и като министъръ на финанситѣ, азъ се погрижихъ да можемъ да съставимъ и ние нѣщо тукъ, но понеже въпросътъ у насъ не бѣше тѣй всестранно изученъ и нашитѣ условия не можеха да бѣдатъ еднакви съ онѣзи на другитѣ воюващи страни, комитетѣ отъ Министерския съветъ изказаха желание, щото този законопроектъ да се отложи за едно по-подробно изучаване и за внасяне въ настоящата сесия на Народното събрание. И вие знаете, че той се внесе, като се упомена даже въ тронното слово. Много пѣти до внасянето му азъ имахъ неудоволствието да получавамъ вашитѣ упрѣци, вашитѣ незадоволства, защо този законопроектъ не се внася досега, когато той, споредъ мнѣнието на почти всички народни прѣдставители тукъ въ Народното събрание, е единствениятъ законъ, който е най-своевремененъ и най-оправданъ. Упрѣцитѣ бѣха справедливи, но на всички тѣзи упрѣци азъ ви казахъ, че този законъ ще се внесе, но трѣбва да се проучи повече, отколкото е проученъ до сега. И, дѣйствително, той се внесе. Нѣкои отъ г. г. ораторитѣ, които упоменаха за него мимоходомъ при разискванията на бюджетитѣ, заявиха, че той е късно внесенъ. Така г. Ляпчевъ, ако си припомнямъ, каза, че той се бои да не стане съ него сѣщото, каквото стана съ закона за питиота. Г. Теодоръ Теодоровъ намѣри, че е доста късно внесенъ, но на всѣки случай добръ е направено, че е внесенъ. Относително закѣснението, може да има такова съ една година, но то нѣма да ни принесе никаква особена врѣда, ако законътъ, слѣдъ като се гласува, бѣде добръ изпълненъ. Въ сѣщностъ, съ колко сме закѣснѣли ние? Съ една година. Въ другитѣ държави, вземете Франция, Англия, Австрия, Германия, се гласува било въ началото, било въ срѣдата или края на 1916 г., и сега ние виждаме, че нѣкои отъ държавитѣ внасятъ въ 1917 г., ноемврий мѣсецъ, прѣдложение въ парламентитѣ за неговото измѣнение и допълнение. Така неотдавна четохъ, че въ Швейцария се внася единъ проектъ за увеличаване процента на облагането и това е направено въ ноемврий мѣсецъ 1917 г. Въ Унгария Векерле внесе тѣй сѣщо единъ законопроектъ за увеличаване размѣра на облагането въ гласуваната вече законъ отъ 33% на 80%. Г. Данаиловъ, ако се не лъжа, бѣше упоменалъ тукъ, че въ унгарския бюджетъ е било прѣдвидено за 1916—1917 г. 1300 милиона или 1200 милиона доходъ отъ данѣка. Като направихъ справка, оказа се, че той даже още не е приложенъ, и сега искатъ да увеличатъ размѣра на облагането. Съ това искамъ да кажа, че, ако нѣидѣ закони сѣ гласувани, но не сѣ приложени, ние не сме изпуснали врѣмето, а наопаки, като се гласува сега законътъ и като се приложи добръ, ще можемъ да получимъ онова, което очакваме.

Този законъ, както навсѣкждѣ, тѣй сѣщо и у насъ, има своето оправдание главно по двѣ съображения. Най-напрѣдъ по съображение морално и, второ, по съображение материално. Моралното съображение е, че, когато по-голѣмата частъ отъ българския народъ, здравата и читавата, защитава интереситѣ на отечеството на фронта, нѣкои си които не сѣ могли да подпаднатъ подъ тази категория, сѣ останали въ тила и, като работятъ както за тила, тѣй сѣщо и за фронта, сѣ имали случай и възможностъ да спечелятъ при по-спокойни обстоятелства повече отъ това, което тѣ сѣ спечелили въ мирно врѣме. Прочее, морално справедливо е този, който е останалъ въ тила и който при едно спокойствие, по силата на военнитѣ събития, е могълъ да спечели извѣстна сума, да даде частъ отъ нея за покриване разходитѣ, което нѣщо не могатъ да направятъ при сѣщитѣ условия онѣзи, които се намиратъ въ окопитѣ. Отъ материална страна тѣй сѣщо е оправданъ, защото, като се вземе нѣщо повече, взема се не отъ нормалната печалба, която всѣки български гражданинъ получава въ мирно врѣме, а се взема отъ увеличената печалба. А онзи, който е ималъ късметъ, който е ималъ случай да спечели повече отъ това, което печели въ обикновено врѣме, той нѣма да почувствува нищо, ако пожертвува частъ отъ него за въ полза на общото дѣло. Тѣзи сѣ,

двѣтѣ главни съображения, които оправдаватъ този данѣкъ. Тѣ ще го оправдаятъ и у насъ. При всички разисквания, които сѣ ставали по-рано и тази година на 22 мартъ, когато се разискваше законопроектътъ, който внесе г. Януловъ, все сѣщитѣ съображения, се изказаха. По тѣзи съображения и българскиятъ Парламентъ трѣбва да се занимае часъ по-скоро съ този законъ.

Законътъ е внесенъ, раздаденъ ви е, позволете ми да бѣда кратъкъ въ своето изложение по него, защото, като отиде въ комисията, тамъ ще имаме всичката възможностъ да направимъ допълнения и измѣнения, каквито трѣбва да ставатъ. За да нѣма само нѣкое недоразумѣние, както въ смисъла, тѣй сѣщо и въ тълкуването на законопроекта, ще си позволя да изложа въ какво се състои неговата икономия. Първиятъ членъ прогласява принципа, че облагането ще има обратна сила, т. е. ще се простира върху онѣзи печалби, които сѣ реализирани, начинай отъ 1 септемврий 1915 г. до свършването на войната. Има нѣкои народнитѣ прѣдставители, които сѣ казвали на мене лично, а тѣй сѣщо и тукъ, въ Народното събрание, сѣ се изказвали, че обратна сила на този законъ не трѣбва да се дава. Завчера даже г. Теодоръ Теодоровъ, когато говорѣше за този законъ, каза като неговъ пророкъ, между впрочемъ, и това, че той ималъ обратна сила.

А. Буровъ: Защо сте закѣснѣли да го внесете. Той не е противъ принципа, а съжалява, че вслѣдствие късното внасяне, по неволя трѣбва да му се даде обратна сила.

Министъръ Д. Тончевъ: Не, г. Буровъ. Обратна сила иматъ всички тия закони въ всички воюващи страни, безразлично дали сѣ гласувани прѣзъ 1917 г., или 1916 г., или 1915 г. Аслж, особеността на този законъ се състои въ това, че печалбитѣ се диятъ отъ началото на войната. Иначе, не би ималъ смисълъ. Затова искамъ да кажа, че обратната сила на закона, който засѣга печалбитѣ още отъ 1 септемврий 1915 г., нѣма да има въ себе си нищо извънредно, нищо неоправдано. Наопаки, то е смисълътъ на самия законъ и то е, което ще може да ни даде извѣстенъ доходъ.

Законътъ въ чл. 2 опрѣдѣля, кои печалби ще бѣдатъ облагани. Тѣ сѣ печалбитѣ, които сѣ добити отъ вътрѣшна търговия и печалбитѣ, които сѣ добити отъ външна търговия. За печалбитѣ отъ вътрѣшната търговия се говори въ чл. 2 алинея първа и алинея втора. Подъ вътрѣшна търговия ние визираме, първо, работитѣ и доставкитѣ, които сѣ извършени за смѣтка на войската, на държавнитѣ, окръжнитѣ и общинскитѣ учрѣждения, и второ, всички търговии и операции, които сѣ извършени не вече съ държавата, а съ частни лица. Външна търговия е транзитната и експортната търговия. Както вътрѣшната, тѣй сѣщо и външната търговия считаме, че сѣ дали особени печалби и затова тѣ се облагатъ въ размѣра, който е опрѣдѣленъ по-долу.

Другъ единъ принципъ, който е прокаранъ въ закона, може би да се види на г. г. народнитѣ прѣдставители малко самороденъ, самобитенъ заради насъ, защото, ще го кажа и сега, той не се срѣща почти въ никой отъ сѣществуващитѣ закони. То е едно, тѣй да се каже, наше творение и ще ви кажа защо сме го направили. Ако вземемъ условията, въ които се извършватъ търговитѣ въ другитѣ страни, напр., въ Германия ние ще видимъ, че тамъ повечето търговии се извършватъ отъ дружества, които иматъ свои търговски регистри, свои търговски книги, и всички печалби и загуби, каквито иматъ, могатъ редовно да бѣдатъ констатирани. У насъ въ България това е много голѣма рѣдкостъ. Нашитѣ търговски сдѣлки се извършватъ по кафенетата, нашитѣ търговски сдѣлки се извършватъ по разни бюра и рѣдко сѣ онѣзи търговии, които държатъ редовни книги, за да можемъ по тѣхъ да уловимъ какви сѣ истинскитѣ печалби. Слѣдователно, понеже нѣмаме тази възможностъ, каквато иматъ въ Германия и въ други държави, да можемъ по редовно регистрирани книги да опрѣдѣлимъ размѣра на печалбитѣ, ние си послужихме съ една презумция, която ще се прилага тогава, когато нѣма да има редовни книги, отъ които да можемъ да констатираме размѣра на печалбитѣ. Въ такъвъ случай, когато търговецътъ, който е търгувалъ било съ държавата, било съ частни лица, не е държалъ редовни книги и нѣма документи, за да се установи по тѣхъ размѣра на печалбитѣ му, ще прибѣгваме къмъ презумцията, че онзи, който е извършилъ съ държавата една работа, да прѣдположимъ нѣкаква си доставка отъ 5 до 50 хиляди лева, е спечелилъ до 55%. Разбира се, тази презум-

ция може да бѣде оборена, може да бѣде замѣстена съ другъ размѣръ по-малкъ отъ 55%, като се прѣдставятъ надлежитѣ за това доказателства. Но такава една презумция е отъ естество да накара онѣзи отъ спечелившитѣ, които сѣ имали едно попълновение да скриятъ своитѣ документи за печалбитѣ, ако тѣ сѣ по-малко отъ 55% или 50%, отъ размѣра опрѣдѣленъ тукъ, да прѣдставятъ тия документи и да установятъ истинския размѣръ на своитѣ печалби. Тѣй шото, виждате, че тази презумция, върху която ние сме основали законопроекта, не е абсолютна, не е такава, която да не може да се оборва съ прѣдставяне писмени доказателства. Ние ще я прилагаме само тогава, когато спечелившиятъ не иска или не може да прѣдстави никакви доказателства. Азъ мисля, че въ една страна, каквато е нашата, дѣто нѣмаме тѣзи регистри, каквито иматъ другадѣ, за да можемъ да опрѣдѣлимъ размѣра на печалбитѣ, такава една презумция нѣма да бѣде нито особено врѣдна, нито пѣкъ такава, която да не бѣде приемлива.

Г. Данаиловъ: Такава презумция е невъзможна.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. Данаиловъ! Азъ не бихъ казалъ, че тя е невъзможна, защото, върно е и безспорно е за всички ни, че тѣй, както сѣ днесъ печалбитѣ, все достигатъ този размѣръ, който е опрѣдѣленъ тукъ. Разбира се, може да бѣде и по-голямъ и по-малкъ, но азъ затова именно казахъ, че тази презумция никакъ не отнима правото и властта на финансовитѣ органи да опрѣдѣлятъ истинския размѣръ. Ние ще прилагаме този размѣръ отъ 55% или 50% само въ такъвъ случай, ако ние нѣмаме възможность да установимъ истинския размѣръ по други законни начини. Ето защо, азъ моля народното прѣдставителство да се съгласи, че това е едно мѣрило, което би могло да бѣде прието.

У насъ има напоследѣкъ въ особености и печалби, които сѣ получени по нормиранитѣ цѣни. Досега, което говорихъ, се отнасяше до доброволнитѣ печалби, до онѣзи печалби, които търговцитѣ сѣ реализирали отъ свободни цѣни, но знаете, че напоследѣкъ сѣ установяването на Комитета за обществената прѣдвидливостъ, а тѣй сѣщо и на дирекцията, се нормираха цѣнитѣ на много прѣдмети. Ако въ тѣзи нормирани цѣни, било бившиятъ комитетъ или Дирекцията на прѣхраната сѣ дали една увеличена печалба, т. е., ако тази цѣна, която е нормирана, не се дължи на общото поскѣпване и не съдържа въ себе си костюмата цѣна на стоката плусъ една нормална печалба, а съдържа въ себе си и нѣщо увеличено, въ такъвъ случай само ще се прилага този данѣкъ и върху печалби и отъ нормиранитѣ цѣни, но, повтарямъ, ако има едно увеличение на нормалната печалба.

Има и другъ единъ принципъ въ закона. Възможно е българскитѣ търговци отъ една доставка, която сѣ имали съ държавата, или една търговия, която сѣ вършили съ частни лица, да сѣ загубили, а отъ друга да сѣ спечелили. Би било крайно несправедливо да обложимъ търговцитѣ върху печалбитѣ, които тѣ сѣ реализирали, безъ да вземемъ въ внимание загубитѣ, които тѣ сѣ прѣтърпѣли отъ други доставки или же търговски сдѣлки. Прѣдъ видъ на това, ние въ третата забѣлжка сме възприели принципа, че прѣсмѣтането и облагането на увеличената печалба става годишно и глобално, т. е. ще се прѣглеждатъ печалбитѣ на търговеца въ продължение на една цѣла военна година. Отъ 1 септември 1915 г. до края на 1915 г. — $\frac{1}{4}$ отъ годината и отъ 1 януарий 1916 г. до 1 януарий 1917 г. — цѣла година. Значи, годишно и при това глобално, въ смисълъ, че тоя търговецъ, който е търгувалъ цѣла година, по тия групи, които ние прѣдвиждаме въ чл. 2, ще си прѣдстави цѣлата смѣтка, отъ коя операция той е спечелилъ, отъ коя е изгубилъ прѣзъ течение на цѣла военна година и ще се види какво е неговото салдо. Ако отъ неговия балансъ прѣзъ течение, да прѣдположимъ, на 1916 военна година, се види, че той е реализиралъ една увеличена печалба, тази печалба ще бѣде обложена съгласно закона.

Слѣдъ това, въ чл. 4 е опрѣдѣленъ размѣрътъ на облагането. Печалбитѣ, които единъ търговецъ е получилъ отъ сдѣлки, направени съ държавнитѣ, общински или окръжни учрѣждения, се облагатъ съ 25%, а онѣзи печалби, които сѣ реализирани отъ търговия съ частни лица, се облагатъ съ 20% — една разлика отъ 5%, защото приемаме, че винаги въ частната търговия може да има една непрѣвидена разность отъ 5% повече. Голѣмъ ли е този размѣръ на облагане? Азъ въ това отношение искахъ да бѣда умѣренъ, да не се облагаме тукъ тѣй,

както това става другадѣ. Вѣрно е, че, ако вземемъ английския, френския, германския и австроунгарския закони и сравнимъ облагателнитѣ проценти тамъ съ нашитѣ, ще видимъ, че ние сме много долу. Знаете, че въ Англия облагатъ съ 80%, въ Франция — съ 72%, а въ Австро-Унгрия, кѣдѣто законътъ бѣше гласуванъ миналата година, съ 33%, сега Векерле иска увеличението на този процентъ на 80. И въ другитѣ чужди закони е тѣй. Азъ, обаче, искахъ да бѣда въ това отношение умѣренъ, да обложимъ само увеличенитѣ печалби, и да ги обложимъ съ приличенъ процентъ, и то по слѣдующитѣ съображения. Нѣма защо да се прави сравнение нито съ Англия, нито съ Франция, нито съ Германия, кѣдѣто има натрупани голѣми богатства. Тамъ онѣзи богаташи, които сѣ спечелили днесъ, да прѣдположимъ 100%, надали ще почувствуватъ, ако държавата имъ вземе до 80%; тѣ къмъ своето богатство прибавятъ само 20%. Това нѣщо, обаче, у насъ не е тѣй; знае се, че у насъ въ този моментъ не съществуватъ нито особени печалби, нито голѣми богатства, и споредъ мене, би било неоправдано, даже би било неразумно да посегнемъ да разрушаваме. Обаче отъ тѣзи натрупани печалби и богатства държавата ще трѣбва да вземе прилично, онова прилично, което всѣки единъ би го далъ или би трѣбвало да го даде съ готовность.

Азъ ще поясня мисълта си съ единъ примѣръ. Ако Х е доставилъ на Военното министерство, да кажемъ, материя за дрехи и ако той самичѣкъ изповѣда, че е спечелилъ 60%, ще се види каква е неговата печалба въ нормално врѣме, за да се приспадне; ако прѣдположимъ, че тя е 20%, то като извадимъ 20 отъ 60, остава една увеличена печалба отъ 40%; тѣзи 40% ще бѣдатъ обложени съ 25%, т. е. съ 10 л. Ако тоя сѣщиятъ човѣкъ е продалъ материя и на частни лица въ своята частна търговия и е спечелилъ, да прѣдположимъ, пакъ 60%, то ако нормалната печалба отъ частни лица се припознае, че е 30%, ще остане 30% печалба, която ще бѣде обложена съ 20%, значи, съ 7-50 л. И ако се прѣсмѣтне точно, ще излѣзе, че срѣднитѣ процентъ на облагане е между 15 и 20%. Азъ мисля, че оная, който е спечелилъ 100 хиляди лева, съ удоволствие би трѣбвало да се съгласи да даде на държавата 15 хиляди лева. Ако той е ималъ късметъ да спечели нѣщо повече, пакъ тѣй сѣщо трѣбва да даде на държавата, каквото се слѣдва.

Дали има увеличени печалби или нѣма, то е въпросъ на факта, въпросъ на провѣрка. Когато ще се разладатъ декларациитѣ и когато всичкитѣ търговци ще бѣдатъ принудени да заявятъ подъ отговорность, подъ страхъ на извѣстни материални послѣдствия за тѣхъ, ще видимъ има ли такива увеличени печалби или нѣма. Но дотогава, докогато въ общественото мнѣние се е установило убѣждение — което въ сѣщность, споредъ мене, отговаря на дѣйствителностьта — че има увеличени печалби, и когато ние всички тукъ признаваме, че това е на първо мѣсто печалбата, върху която ние трѣбва да посегнемъ, азъ смѣтамъ, че всички трѣбва да признаете съ мене заедно, че размѣрътъ, който Министерството на финанситѣ, въ съгласие съ Министерския съвѣтъ, е приело 25% върху печалбитѣ, придобити отъ сдѣлки, извършени съ държавата, и 20% отъ печалбитѣ въ частнитѣ търговии, е единъ процентъ повече отъ умѣренъ.

Но въ това отношение Министерството на финанситѣ би могло даже да бѣде обвинено, че то фаворизира спечелилитѣ. Когато търговецътъ ще си прѣдстави доказателства, споредъ чл. 5, той има право да спадне дѣйствителнитѣ загуби, които той е прѣтърпѣлъ въ едни отъ търговитѣ си, само, разбира се, да не бѣдатъ тѣзи загуби прѣувеличени или да не бѣдатъ фиктивни. Затова законътъ казва, че само онази загуба ще се приеме, която може да бѣде доказана съ достовѣрни документи. Не може, разбира се, да се считатъ за загуби нереализирани печалби, не може единъ търговецъ да каже: „Азъ отъ това изгубихъ толкова“ и плусъ това да каже: „Азъ изгубихъ още 50 хиляди лева затуй, защото не можахъ да реализирамъ еди-кой си контрактъ съ еди-кое учрѣждение“. Това нѣщо не може и не трѣбва да се приема.

(Прѣдседателското мѣсто заема прѣдседателътъ)

При облагането печалбитѣ, реализирани прѣзъ врѣме на войната, ние допустнахме едно изключение. То се отнася до печалбитѣ, добити отъ земеделскитѣ произведения. Ако единъ земеделецъ е реализиралъ една печалба отъ собствено произведено жито, храни или други земеделски произведения, той, споредъ този законопроектъ, не се облага върху тѣзи печалби. Това е смисълътъ на чл. 12. Подъ това изключение не подпадатъ тютюнитѣ;

ще ви помоля да ме изслушате съ по-голям внимание върху този въпрос, защо допустнахме облагането на тютюнитъ. Това облагане е допустно във втората алинея на чл. 12. Като сме казали въ първата алинея, че „изключват се от облагане сумитъ, получени от продажба на собствени земеделски произведения“, въ втората алинея казваме: (Чете) „Сумитъ“ — които сж добити — „от продажба на собствено-произведени тютюни, начинающа от реколтата от 1917 г., се облагат съ 25%, като се спадне костуемата цѣна на тютюна и една печалба за продавача-тютюнопроизводител от 50% върху костуемата цѣна“. Вие знаете, че до 1912 г. печалбата от тютюнитъ бѣше въ ржцѣтъ на търговцитъ; тѣ сж, които купуваха реколтата от 1915 и 1916 г. съ по-низки цѣни и я продаваха съ голѣми печалби. Не е тѣй, обаче, съ тютюнитъ от реколтата за 1917 г. Нашитъ тютюнопроизводители, които сж достатъчно интелигентни и разбиратъ своя интересъ, разбраха, че тѣ могат да получатъ лично печалбата, която реализиратъ търговцитъ, и, вмѣсто търговцитъ да купятъ отъ тѣхъ тютюнитъ по 5 или 10 л. и да ги продаватъ по 30 л., производителитъ заявиха на търговцитъ на тютюна от 1917 г., че искатъ по 30—35 л. за килограма. Съ други думи, производителитъ на тютюна от 1917 г. сами получаватъ печалбата, която щѣха да получатъ търговцитъ, ако бѣше продължилъ редътъ от 1915 и 1916 г. Слѣдователно, печалбата върху тютюна от 1917 г. излѣзе отъ ржцѣтъ на търговцитъ и прѣмина въ ржцѣтъ на производителитъ на тютюна.

Д. Теневъ: Не е вѣрно!

Министъръ Д. Тончевъ: Търговцитъ на тютюна от 1917 г., съ малки изключения, останаха съ своитъ обикновени печалби плюсъ рисковетъ, а истинската печалба ще остане у производителитъ. Затова при тѣзи условия би било справедливо, оправдано, да се вземе и отъ увеличената печалба на производителитъ на тютюни, макаръ собствено произведение. Но, за да не бждемъ упрѣкнати въ това отношение, ние даваме на производителитъ на тютюна костуемата цѣна, даваме му и 50% нормална печалба и онова, което остава, слѣдъ като се извади костуемата цѣна плюсъ 50% печалба, се облага съ 25%. Да прѣдположимъ, че костуемата цѣна на 1 кгр. тютюнъ е 4 л.

Д. Теневъ: Което не е вѣрно.

Министъръ Д. Тончевъ: — Имаме тукъ нѣколко таблици. Ще приведа само единъ примѣръ, за да бжда по-добре разбранъ. Да прѣдположимъ, че костуемата цѣна е 4 л.; къмъ нея се прибавя 50% печалба, т. е. 2 л. — ставатъ 6 л.; ако производителитъ е продалъ тютюнитъ си по 26 л., има една увеличена печалба отъ 20 л.

Г. Данаиловъ: Кой има тази печалба?

Министъръ Д. Тончевъ: Производителтъ.

Г. Данаиловъ: Земеделецътъ?

Министъръ Д. Тончевъ: Да!

Г. Данаиловъ: Азъ за пръвъ пѣтъ чувамъ тази теория, единъ дребенъ земеделецъ да има такава печалба!

Министъръ Д. Тончевъ: Вие може за пръвъ пѣтъ да чувате, пѣкъ азъ ще Ви докажа съ данни.

Г. Данаиловъ: (Възражава нѣщо)

Министъръ Д. Тончевъ: Азъ съжалявамъ, че за пръвъ пѣтъ сте чули това.

Г. Данаиловъ: Печалба има само този, който е прѣд-приемачъ или търговецъ. Единъ дребенъ землевладелецъ, единъ земеделецъ нѣма печалба. И ако е имало увеличение въ цѣната на тютюна, това е резултатъ на неговия трудъ — цѣни се неговиятъ трудъ, може би, десетъ пѣти повече, както плащате на единъ бояджия 30 л., вмѣсто 3 л., колкото му се плащаха по-рано.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Едното носи име печалба, а другото — рента.

Министъръ Д. Тончевъ: Поправката на г. Сакарова е съвършено вѣрна; азъ, обаче, не обръщамъ внимание на

наименованието, а на сжщността. Въ случая може да има увеличена рента. Това е теория; а пѣкъ ние искаме да получимъ практически резултатъ. При все това азъ обръщамъ внимание на това, което казва г. Данаиловъ, защото, като професоръ по политическа икономия, хората даватъ кредитъ на неговитъ думи, и много пѣти се въвеждатъ въ заблуждение. Азъ знаехъ, че по този въпросъ ще се появятъ различни мнѣния. Но всички ще се съгласите, че било тѣзи производители, които сж произвели малко количество тютюнъ, било онѣзи, които сж произвели по-голямъ количество тютюнъ, ако сж получили върху произведеното количество увеличена печалба или увеличена рента, трѣбва да бждатъ еднакво обложени. Ама нѣкой си произвелъ 500, а другъ — 5.000 кгр.; ако и този, който е произвелъ само 500 кгр., има по 20 л. увеличена печалба на килограмъ, трѣбва да го таксуваме еднакво съ оногози, който е произвелъ 5.000 кгр. и има пакъ 20 л. увеличена печалба на килограмъ. Нѣма значение, нѣма важностъ, колко килограма е произвелъ или е получилъ производителтъ на тютюна; важно е дали този производителъ на тютюнъ, слѣдъ като му заплатимъ костуемата цѣна, слѣдъ като му дадемъ 50% увеличена печалба, е получилъ и нѣщо увеличение. Това е важното, г. Данаиловъ!

Ето, у мене е една таблица, въ която вие ще констатира, колко сж производители, колко декара сж засѣти, въ колко села и т. н., за да можете да имате една по-ясна прѣдстава. Азъ ще прочета само рекапитулацията. Въ 1916 г. броятъ на селата, въ които се е сѣло тютюнъ, въ стара и нова България е билъ 1392, а прѣзъ 1917 г. — 2144; броятъ на производителитъ въ 1916 г. е билъ 58.673, въ 1917 г. — 90.975; броятъ на засѣтитъ декари прѣзъ 1916 г. е билъ 183.724, а въ 1917 г. — 288.197. Тукъ, г. г. на-родни прѣдставители, въ таблицата сж разпрѣдѣлени въ стара и нова България по окрѣзи; нѣма защо да я чета, щомъ ние знаемъ крайния итогъ.

П. Лисевъ: Г. министре! Какво е Вашето мнѣние — законътъ ще закачи ли адвокатитъ? (Веселостъ)

Г. Данаиловъ: За съжаление, нѣма да ги закачи.

Министъръ Д. Тончевъ: Ако тази, 1917, година всички производители сж 90.975 души, значи органитъ на финансовата власть ще иматъ работи съ 90.975 души, които сж произвели свои собствени тютюни.

Г. Данаиловъ: 100 хиляди.

Министъръ Д. Тончевъ: Турете ги 100 хиляди, за крѣгла цифра, или по-добре, 90 хиляди — както щете; по-хубаво да ги считаме 90 хиляди, защото сж по-близо до тази крѣгла цифра. Значи, органитъ на властта ще констатира, по декларациитъ заявления на производителитъ на тютюнъ: колко тютюнъ е получилъ, по колко го е продалъ и колко е костуемата цѣна, и веднага ще се види разликата между костуемата цѣна и продажната, ще се прибави къмъ костуемата цѣна и 50% печалба, и работата ще се улесни много. Ние събираме свѣдѣния тукъ, колко струва обработеното на единъ декаръ въ 1914, 1915, 1916 и 1917 г., както въ стара, тѣй сжщо и въ нова България, и може да се види, слѣдъ като се провѣрятъ тѣзи данни, колко е струвало обработването на единъ декаръ тютюнъ, колко килограма дава единъ декаръ въ извѣстна мѣстностъ и ще можемъ да намѣримъ точно костуемата цѣна на единъ декаръ, къмъ която ще прибавимъ увеличената печалба. Вземете Ксантйски окрѣгъ; даватъ свѣдѣния, че тамъ прѣзъ 1914 г. обработването на единъ декаръ тютюнъ е струвало 344 л., давалъ е срѣдно 70 кгр.; въ 1915 г. обработката е струвала 450 л., получавано е срѣдно 70 кгр.; въ 1916 г. — 536 л., по 55 кгр. срѣдно; въ 1917 г. — 688 л., 40 кгр. Дълженъ съмъ да направя една забѣлѣжка, че свѣдѣнията въ това отношение не сж точни, тѣ сж прѣувеличени, защото, щомъ научиха каква е цѣлата на събирането имъ, виждате, че веднага обработката се качва отъ 344 на 688 л. и отъ 70 кгр. срѣдно на декаръ става на 40. Тѣй щото, тѣзи свѣдѣния ще се провѣрятъ и азъ съмъ убѣденъ, че ще се окажатъ по-други. Въ Гюмюрджинския окрѣгъ прѣзъ 1914 г. обработването на единъ декаръ е струвало 180 л., давалъ е срѣдно 55 кгр.; въ 1915 г. — 240 л., срѣдно — 70 кгр.; въ 1916 г. — 350 л., срѣдно — 65 кгр.; прѣзъ 1917 г. — 500 л., 45 кгр. срѣдно. Въ Пловдивския окрѣгъ въ 1914 г. обработването на единъ декаръ е струвало 210 л., получавани сж 80 кгр. отъ декаръ, срѣдно; въ 1915 г. — 210 л., 80 кгр.; въ 1916 г. — пакъ 210 л., 80 кгр.; въ 1917 г. е повишено на 360 л. и пакъ 80 кгр.

Тѣзи сѣ добросъвѣстни свѣдѣния. За Татарпазарджишкия окръгъ, прѣзъ 1914 г. обработката на единъ декарь тютюнъ е струвала 125 л., срѣдно отъ декарь се получаватъ 100 кгр.; въ 1915 г. — 125 л., пакъ 100 кгр.; въ 1916 г. — 300 л., 100 кгр.; въ 1917 г. — 380 л. и пакъ 100 кгр. срѣдно. Да вземемъ Варненския окръгъ; въ 1914 г. 60 л. струва обработката на декарь — нека направя отъ сега забѣлжка, че подъ думата обработка разбирамъ всички работи, които сѣ потребни отъ самото начало: изораване, засѣване, прибиране на тютюна, до направянето му на низи — казвамъ: въ Варненския окръгъ обработката на единъ декарь тютюнъ струва 60 л., получаватъ се 50 кгр. срѣдно; въ 1915 г. — 70 л., 125 кгр.; въ 1916 г. — 80 л., 130 кгр.; въ 1917 г. — 110 л., 110 кгр. Въ Русенския окръгъ въ 1914 г. се е обработвалъ декарьтъ за 42 л., получавани сѣ срѣдно 85 кгр.; въ 1915 г. — същото; въ 1916 г. — 53 л., 83 кгр.; въ 1917 г. — 68 л., 75 кгр. срѣдно. Има свѣдѣния също за Врачанския и други окръзи; тѣ сѣ също, че обработката на декара струва 60, 80, 130 л. Въ новитѣ земи обикновено сѣ показани повече. Моето мнѣние е, че добититѣ свѣдѣния отъ разни мѣста трѣбва да бждатъ провѣрени, да се установи точно коштуемата стойностъ на единъ декарь тютюнъ и послѣ можемъ да установимъ тѣй също пѣкъ на килограмъ. Ако ние ще имаме работа само съ 90 хиляди души производители на собствени тютюни и ако тѣзи хора изпълнятъ декларациитѣ добросъвѣстно, като покажатъ колко е коштуемата цѣна на единъ килограмъ и колко сѣ го продали, и всѣки единъ бжде задълженъ да плати този облогъ въ размѣръ 25%, слѣдъ като е получилъ нормална печалба 50%, азъ мисля, г. Данаиловъ, че нѣма да направимъ нищо противъ принципитѣ на политическата икономия.

Г. Данаиловъ: Азъ не казвамъ подобно нѣщо. Казвамъ, че не можете да говорите за печалби и коштуема цѣна на тютюна на дребнитѣ производители; а какъ ще обложите тия производители, то е другъ въпросъ, то е работа на финансовия министръ.

Прѣдседателтъ: (Звъни) Моля, г. Данаиловъ!

Г. Данаиловъ: Ама азъ си мълчехъ, но г. министрътъ спомена моето име.

Прѣдседателтъ: Вземете думата и говорете!

Г. Данаиловъ: Азъ непременно ще взема думата.

Министръ Д. Тончевъ: Единъ дребенъ тютюнопроизводителъ въ новитѣ земи, да кажемъ, който има само 10 декара и ги засѣе съ тютюнъ, ще бжде 20 пѣти побогатъ и по-добъръ отъ голѣмия земледѣлецъ, който ще засѣе жито. Тѣй също, дали е дребенъ тютюнопроизводителъ или е едъръ, нѣ е важно, важното е, че той отъ своето земледѣлско занятие получава такива продукти, такива произведения, които струватъ пари и отъ които печели много повече, отколкото едриятъ земледѣлецъ, който сѣе жито.

С. Петковъ: Това е една случайна работа, която стана само прѣзъ 1917 г. Ако трѣгне руската махорка, нѣма да имаме това положение.

Министръ Д. Тончевъ: Спирамъ се върху другъ единъ въпросъ. Когато се разискваше бюджетътъ, както г. Теодоровъ, тѣй също г. Данаиловъ и г. Ходжовъ мизададоха въпроса: „Отдѣ мисли Министерството на финанситѣ да получи 120 милиона лева приходъ отъ печалбитѣ прѣзъ врѣме на войната?“ Азъ бѣхъ пригответилъ отговора въ моитѣ забѣлжки, но, понеже бюджетътъ се гласува, азъ считамъ, че сега е най-удобната минута, когато говоримъ за тютюна, понеже той е най-голѣмата ми надежда, да кажа, безъ да докачамъ когото и да е отъ производителитѣ на тютюнъ, че печалбата отъ тютюна е прѣкалена, било че тя е реализирана прѣзъ 1915, 1916 и 1917 г. отъ търговцитѣ, било че тя е реализирана отъ производителитѣ на тютюнъ. Въ 1917 г. ние ще имаме 30 милиона килограмъ тютюнъ приблизително. Ако ние прѣдположите, че срѣдно увеличена печалба има само по 20 л., то ще се получи за облагане една сума отъ 600 милиона лева; по 25% прави 150 милиона лева; ако тази увеличена печалба бжде по 15 л., то това увеличение ще даде повече отъ 112 милиона. Тѣй щото, ако ние направимъ апелъ къмъ търговцитѣ на тютюнъ, които реализираха извънредно голѣми печалби, ако направимъ тѣй също апелъ къмъ производителитѣ

на тютюнъ за реколтата отъ 1917 г. и тѣ отстъпятъ нѣщо отъ своитѣ увеличени печалби на държавата, ние веднага най-малко ще получимъ 112 милиона лева.

А. Ляпчевъ: Всичко е въгъръ, защото $\frac{1}{3}$ отъ търговцитѣ ги нѣма тукъ.

Министръ Д. Тончевъ: Азъ се основавамъ, г. Ляпчевъ, само на онѣзи, които сѣ патриоти и които, слѣдъ като сѣ спечелили, не сѣ дезертирали, защото ние и съ този фактъ трѣбва да се справимъ. Тежестята — нека не си правимъ илюзии — ще падне повече върху гърба и плещитѣ на патриотитѣ, а онзи, който е дошълъ тукъ да спечели и е дезертиралъ, той е човѣкъ, съ който не можемъ да се справимъ. Но българскитѣ граждани, българскитѣ производители, които сѣ останали тукъ, иматъ единъ отечественъ дългъ: да се притекатъ на помощъ на държавното съкровище, всѣки съ онова и съ толкова, съ което и съ колкото може. Ето защо азъ мисля, че, като установихме ние едно принципиално освобождение отъ облагане печалбитѣ отъ собствено земледѣлскитѣ произведения, щѣхме да направимъ единъ грѣхъ, едно прѣстѣпление, едно неравенство спрѣмо другитѣ, ако не бѣхме допустнали и изключение отъ изключението. Азъ съ внимание ще изслушамъ мнѣнията на народнитѣ прѣдставители по този въпросъ. Ние искаме само едно — законътъ за данѣка върху увеличениитѣ печалби да даде минимумъ 120 милиона лева, кокто е обозначено въ бюджета. Азъ се надѣвамъ, че можемъ да получимъ и повече, но съмъ турилъ по-малка сума, за да не излѣза излѣганъ въ прѣсмѣтанята си.

Понеже ние казваме, че се освобождаватъ отъ данѣкъ печалбитѣ отъ собствено земледѣлски произведения, да не се мисли, че се освобождаватъ всички земледѣлски произведения, включително и онѣзи, които сѣ прѣработватъ въ друга стока, каквато е напр., захарното цвекло, има за това изриченъ текстъ. Прѣдставете си една захарна фабрика, която сама сѣе цвекло — то е нейно земледѣлско произведение — въ такъвъ случай трѣбва да се освободи отъ данѣкъ; обаче, ако го прѣобръща на захаръ и има една увеличена печалба отъ това, тя ще трѣбва да плати данѣка. Същото е и съ спирта, съ ракинитѣ и съ довгитѣ земледѣлски произведения, които, като се прѣработятъ и прѣобърнатъ въ други продукти и стоки, се считатъ, че не сѣ чисто земледѣлски произведения, а произведения, които сѣ прѣобръщатъ въ друга стока съ цѣлъ да се печели.

Понеже се дава на закона обратна сила, отъ 1 септември 1915 г., и понеже въ страната има много дружества, които вече сѣ раздали дивидендитѣ за 1915 и 1916 г., излага се по такъвъ начинъ да се установи увеличената печалба. Ние задължаваме дружествата, прѣзъ 1915, 1916 и 1917 г. да не даватъ по-голѣми дивиденди отъ срѣднитѣ, които сѣ имали по-рано, отъ 5 или 3 години, споредъ това, колко години е съществувало дружеството, а ако тѣ сѣ изхарчени, задължаваме тѣзи дружества да отдѣлятъ отъ бждащитѣ печалби до размѣра на онова, което трѣбва да се задържи за миналитѣ години.

Понеже законътъ ще се прилага спрѣмо печалбитѣ, добити прѣзъ врѣме на войната, при пълно съзнание отъ наша страна, че много отъ печелившитѣ ще се стараятъ да укрятъ размѣра на печалбитѣ или съвършено да не ги укажатъ, министерството помисли като какви насърчителни мѣрки би трѣбвало да се взематъ, за да може да се приложи колкото е възможно по-напълно законътъ. Една отъ тѣзи мѣрки е онази, която срѣщате въ много отъ нашитѣ закони. Знаете, че въ закона за митницитѣ и въ закона за акцизитѣ, на онзи, който открие извѣстна контрабанда, се дава извѣстенъ процентъ. Това не е нѣкакво нововъведение. Онзи, който открие нѣкакъвъ безстопанственъ имотъ, дава му се също нѣщо. И тукъ тѣй също се общава 15% на онѣзи, които докажатъ по безсъмнитѣ начинъ единъ оборотъ или една печалба. За да нѣма денонсация, лъжливи доносничества, ние казваме: ще дадемъ 15% само на онѣзи, които докажатъ това по единъ безсъмнитѣ начинъ. Сълдователно, ако постѣпятъ нѣкои анонимни писма, въ които да се съобщава, че едикой си има такава и такава печалба, нѣма да се обърне внимание; ще се вземе въ внимание само онова, което по безсъмнитѣ начинъ доказва укритото. Съ това ние искаме да ограничимъ злоупотѣбленята.

Другата мѣрка, която ние искаме да установимъ, е да заинтересуваме самитѣ финансови чиновници съ извѣстно възнаграждение, които чиновници ще бждатъ приложители на закона. То е 3%, което отъ 120 милиона лева прави 1 милионъ и 800 хиляди лева. Ако се събере всичко и се

раздѣли между чиновниците отъ финансовото отдѣление, които ще прилагатъ закона — титулярни чиновници имаме 2533, а съ писаритѣ ставатъ около 9 хиляди — срѣдно на глава ще се падне по около 200 лева; казвамъ срѣдно, като, разбира се, едни ще получатъ повече, други по-малко. Мисля, че това е едно незначително възнаграждение, което чиновниците, като получатъ, ще приложатъ закона съ по-голѣмо усърдие, съ по-голѣма ревностъ. Въ края се възлага на министерството да изработи единъ правилникъ за прилагане на този законъ, защото всичко не може да се прѣдвиди.

Съ тѣзи бѣлѣжки азъ свършвамъ, като ви заявявамъ, че не претендирамъ на нѣкакво съвършенство въ този законъ. Може да има нѣкои изпуснати работи, може да има нѣкои работи, които не би трѣбвало да подлежатъ на облагане — това е въпросъ на по-голѣми разисквания и обсъждания въ комисията. Ако въ комисията намѣрятъ, че ние сме изпуснали нѣщо, можемъ да го приемемъ; ако намѣрятъ, че има нѣщо, което не би трѣбвало, по тѣзи или онѣзи съображения, да се облага, можемъ да се съгласимъ. Казахме, че не мога да претендирамъ на нѣкакво съвършенство въ този законъ, при всичко че мога да ви заявя, че, освѣнъ презумцията, за която ви говорихъ тукъ и която е наша, самородна, всички други части сж компилации отъ другитѣ закони, които съществуватъ. Асѣж ние какво въ сжщностъ самобитно и самородно можемъ да измислимъ и защо ще го измисляме? Ако въ другитѣ страни по-рано сж работили по този въпросъ, ние можемъ да го възприемемъ съ пълно спокойствие, като го пригответъ и приспособимъ къмъ нашитѣ нужди.

Ето защо, азъ ходатайствувамъ прѣдъ васъ, като имамъ декларациитѣ на всички г. г. народни прѣдставители отъ спсцията — не си припомнямъ да има нѣкои изключения — и тѣсни и широки социалисти, и радикали, и демократи, и народняци, и земледѣлци, всички до единъ сж ме укорявали защо до тази минута не съмъ внесълъ законъ за данѣкъ върху печалбитѣ . . .

М. Такевъ: Вашитѣ приятели кои сж?

С. Петковъ: Ние ги прѣдставяваме.

Министъръ Д. Тончевъ: . . . ходатайствувамъ, казвамъ, да се приеме законътъ и само по себе си се разбира, че и тѣ ще го подкрѣпятъ. Отъ декларациитѣ, които сж правени тукъ отъ страна на всички опозиционни групи, отъ укоритѣ, които се правиха, дохождамъ до едно заключение, че поне отъ страна на опозицията ще има единодушие при приемането на закона по принципъ, а сжщо и при измѣненята и допълненята, които ще се направятъ въ комисията. Ето защо моля да бждемъ по-кратки при разискванията на този законъ и да дадемъ възможностъ часъ по-скоро да отиде въ комисията и тамъ да дойдемъ до окончателното споразумѣние, за да можемъ да го внесемъ на гласуване въ Народното събрание.

Прѣдседателтъ: Има думата г. Александъръ Ботевъ.

М. Такевъ: Дайте 5 минути отидихъ.

Прѣдседателтъ: Нѣма нужда отъ отидихъ.

С. Петковъ: Много сме се изморили, че искаме и отидихъ.

Прѣдседателтъ: Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидиха)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) За сѣданието продължава.

Има думата г. Александъръ Ботевъ.

А. Ботевъ: (Отъ трибуната) Г-да! Законопроектътъ, по който дебатираме днесъ, ни се връчи безъ всѣкакви мотиви. Споредъ моето скромно разбиране, единъ такъвъ законъ, който урежда подобна данѣчна материя, би трѣбвало да бжде прѣдшествуванъ отъ мотиви и то твърдѣ обстояйни, даже мотиви за всѣки отдѣленъ членъ. Това нѣщо писмено не ни се направи. Грѣшкитѣ сж на онзи, който го внася.

Мотивитѣ, които прѣдшествуватъ всѣки единъ законопроектъ, иматъ въ подробности, иматъ за цѣлъ да бждатъ изходенъ пунктъ или въобще да уяснятъ, доколко това е възможно, макаръ съ по-общи думи, материята,

която се прѣдлага на разискване. Сега, обаче, при почването дебатитѣ по този законопроектъ г. министърътъ на финанситѣ благоволи да ни даде неговитѣ мотиви . . .

К. Лулчевъ: Горѣ-долу.

А. Ботевъ: Горѣ-долу, както каза г. Лулчевъ — . . . и отъ тѣзи мотиви ние сега сме заставени да изхождаме, когато ще се изкажемъ за или противъ.

Г-да! Всеизвѣстно е, че вслѣдствие продължителната война и държавнитѣ разходи се увеличиха до неимоверностъ. Прѣди нѣколко дена само тукъ, отъ това мѣсто, се изреждаха редица оратори, авторитетни по финансовитѣ въпроси, които изтъкнаха, че финансовото положение на страната, поради военнитѣ събития, които прѣживява и поради военнитѣ разходи, които сж неминувемо послѣдствие на войната, финансовитѣ затруднения сж грамадни до неузнаваемостъ. Всѣки единъ отъ насъ, който е слѣдилъ тѣзи разисквания, ще да е останалъ съ едно впечатление тежко, нерадостно за бждашето, макаръ че отъ тукъ ни се каза, че при всичко това министърътъ на финанситѣ е оптимистъ, че има надежди България да остане въ пошироки граници, да заеме по-просторни територии, всичко това щѣло да ловдигне производителността, да засили държавнитѣ приходи, за да могатъ да се погасяватъ дълговетѣ и лихвитѣ за тѣхъ, както и другитѣ разноси, които сж нужни за държавата. Та, казвамъ, слѣдъ тѣзи дебати ние останахме подъ едно тежко впечатление въ всѣки единъ отъ насъ си задаваше въпроса: какъ ще се намѣри начинъ или, съ други думи, какви срѣдства могатъ да се намѣрятъ сега и слѣдъ войната, за да се попълни онази зинала дълбока пропастъ въ стопанското положение на България. Между другитѣ мѣроприятия, които се тъкматъ да се въведатъ слѣдъ войната, сега правителството ни поднася като едно отъ първитѣ закона за облагане съ данѣкъ увеличенитѣ печалби прѣзъ войната. Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ дълбоко убѣденъ, безъ да съмъ ималъ възможностъ да чуя ораторитѣ отъ всички парламентарни групи тукъ, че не ще има група, която да се изкаже противъ единъ такъвъ законопроектъ. Допущамъ, че има частично мнозина народни прѣдставители, които ще ги засегне този законъ, ще ги уврѣди до известна степенъ, но тѣ тукъ едва ли ще смѣятъ да издигнатъ гласъ, защото ще прѣдизвикатъ справедливи упрѣкъ не само на народното прѣдставителство, но и на онзи свѣтъ, който стои вънъ отъ насъ, който стои на фронта и въ тила. Както каза г. министърътъ на финанситѣ, този законопроектъ има една морална страна, дава едно морално удовлетворение на тѣзи, които по силата на обстоятелствата сж заставени да отстояватъ, да запазватъ интереситѣ на страната въ тѣзи трудни врѣмена, когато пѣкъ друга категория хора, не по тѣхна вина, разбира се, сж останали свободни и могатъ прѣзъ туй свободно врѣме да спекулиратъ по извѣстенъ начинъ и да трупатъ грамадни печалби. Естествено е, че извѣстенъ процентъ отъ тѣзи печалби тѣ ще трѣбва да дадатъ, волно или неволно, за да се покриятъ голѣмитѣ разходи по войната.

По сжщностъ законопроектътъ е една частъ, ако мога така да кажа, отъ голѣмия въпросъ за прогресивно-подходното облагане. Прогресивно-подходното облагане, както ви е извѣстно, още прѣди тази и балканската война бѣше въпросъ на дневенъ редъ. Всичкитѣ политико-обществени организации вече се занимаха съ този въпросъ. Много отъ тѣхъ или повечето го бѣха вписали като програмна точка. Много отъ дѣйнитѣ членове на всички организации вече го проагитираха прѣдъ избирателитѣ, агажираха се съ неговото прокарване, ако избирателитѣ имъ дадатъ своето довѣрие. Този въпросъ за въвеждане прогресивно-подходния данѣкъ, като една обща генерална данѣчна система, бѣше вече подетъ и отъ учения, специално финансово-икономически свѣтъ у насъ, бѣха се явили, доколкото ми е извѣстно, студии строго научни и популярни, които е мѣчеха да го популяризиратъ, за да може единъ денъ, когато бжде узаконенъ, по-лесно да могатъ да се справятъ и онѣзи, които ще плащатъ данѣка, и онѣзи, които ще го прилагатъ, и онѣзи, които ще го прокарватъ, прѣди всичко, като законъ.

Г. г. народни прѣдставители! Съ сигурностъ твърдя, нѣма кой да ме опровергае, че и днешното правителство отъ тритѣ либерални фракции бѣше ангажирано съ прокарването на прогресивно-подходния данѣкъ. Самъ г. Тончевъ тукъ — не съмъ се ровилъ въ дневницитѣ да му докажа и мисля нѣма нужда отъ доказване, защото той самъ нѣма да отрича — когато е ставало дума за данѣчни реформи, е давалъ декларации, че ще изработи и

ще внесе за разглеждане единъ законъ за прогресивно-подоходно облагане. Но това нѣщо не стана. Сега, обаче, — дано бждемъ въ края на войната — когато вече правителството е въ четвъртата редовна сесия и когато, може би, слѣдъ недѣлно врѣме правителството, по силата на конституцията, ще трѣбва наново да се допита до избирателитѣ, то ни внесе единъ законъ, който, както по-рано казахъ, е една частичка отъ голѣмия законъ за прогресивно-подоходното облагане.

Г. г. народни прѣдставители! Както казахъ по-рано, прогресивно-подоходното облагане има свои многобройни сторонници, защитници и то вече е станало доста популярно. Извѣстни ви сѣ неговитѣ прѣимушества прѣдъ сегашния начинъ на облагане. Прѣди всички подоходниятъ данѣкъ облага прихода, като игнорира капитала, защото единъ капиталъ, даденъ въ едни способни рѣцѣ, може да даде много по-голѣмъ доходъ, отколкото сѣмнитѣ капиталъ може да даде въ едни по-неопитни рѣцѣ. Ето защо особеността на прогресивно-подоходниятъ данѣкъ е тая, че той търси дохода и го облага прогресивно. Нѣма съмнѣние, че това е едно отъ голѣмитѣ прѣимушества на този видъ данѣкъ, и този данѣкъ за въ бждеще, ако днешното правителство не го прокара, ще трѣбва непременно, който и да дойде, да го прокара, защото може да се въведе и у насъ една относително справедлива данѣчна система. Има политици, финансисти, които сѣ казвали и казватъ, че за земеделѣското население въ България не е интересенъ прогресивно-подоходниятъ данѣкъ, понеже върху тѣхнитѣ плещи ще се хвърли по-голѣмъ данѣченъ товаръ. Ние, обаче, които претендираме да прѣдставяваме това сѣсловие, въпрѣки тѣзи твърдения, не скриваме нашитѣ симпатии къмъ прогресивно-подоходния данѣкъ. И насъ никога не ни е страхъ, че може нѣкой да понесе по-голѣмо зло, защото, прѣди всичко, ние искаме справедливо данѣчно облагане, всѣкому споредъ силитѣ. Това сме го казвали на хиляди мѣста, казваме го и ще го казваме, докато този законъ стане дѣйствителност. Днешното правителство измѣни на даденитѣ обѣщания прѣдъ българския народъ. И когато го запитахме ние или когато ще го запитатъ други, защо измѣни на своето обѣщание, защо прѣзъ този четиригодишенъ мандатъ не се зае съ тази наложителна реформа, да я направи дѣйствителност, ще ни каже непременно, че военнитѣ събития, които се развиха прѣзъ това врѣме, не ни дадоха врѣме и възможностъ, да се занимаемъ съ такава реформа, която иска и врѣме, и спокойствие. На пръвъ погледъ такова едно оправдание може да бжде уважително, обаче, ако погледнемъ на въпроса по-дълбоко, ще видимъ, че това оправдание не може да бжде извинително за самото правителство, безъ и чие, пъкъ и всѣки другъ съ право да може да го обвини въ бездѣйностъ. Г. г. народни прѣдставители! Всички ние четемъ въ вѣстникитѣ, че въ Прусия, въ Австро-Унгария днесъ се занимаватъ съ избирателни реформи. Ние знаемъ, че въ Унгария кабинетътъ на графъ Тиса падна затуй, защото бѣше противъ равното право и всеобщо избирателно гласоподаване. Така сѣщо въ Прусия наскоро се дебатираше по този въпросъ и тамъ групи въ Ландтага се изказаха противъ въвеждането на новата изборна система, която даде избирателно право на по-голѣмъ кръгъ отъ народа. Та, казвамъ азъ, трѣбва да вземемъ примѣръ отъ Австро-Унгария и отъ Прусия, дѣто, макаръ и тѣ, както насъ, да се намиратъ сѣщо въ война, се занимаватъ съ една реформа твърдѣ сериозна, каквато е изборната — а изборната реформа или изборнитѣ въпроси, както и финансовитѣ сѣ най-важнитѣ, защото, както нѣкои сѣ казвали, ако искате да видите, доколко една държава е благоустроена, прѣди всичко вижте, каква изборна и каква данѣчна система има. Понеже днесъ ние разискваме по принципъ за или противъ, азъ ще се огранича само да говоря по принципъ, безъ да се впускамъ въ подробности. Защото, както и г. министърътъ каза, ще имаме възможностъ въ финансовата комисиия да се занимаемъ членъ по членъ и тамъ ще се спремъ на отдѣлнитѣ членове и ще видимъ, доколко тѣ сѣ удобни или пъкъ неудобни. Изобщо за насъ законопроектътъ за облагането съ данѣкъ извънреднитѣ печалби прѣзъ войната по принципъ ще бжде приетъ и гласуванъ. Доколко неговитѣ резултати ще бждатъ задоволителни, това е въпросъ на бждещото, макаръ че ние още отсега можемъ да направимъ нашитѣ резерви, че при тази коумпирана финансова администрация едва ли законътъ ще даде очаквания резултатъ. Наистина, г. министърътъ тукъ ни каза, и законътъ прѣдвижда, че се даватъ извѣстенъ процентъ възнаграждения на онѣзи, които откриватъ неслѣдствени печалби отъ войната. Но, г. г. народни прѣдставители, днесъ е така сѣщо

ясно, че тѣзи финансови агенти ще взематъ и другъ единъ процентъ по незаявни пѣтица отъ онѣзи, които ще трѣбва да облагатъ. Всички тѣзи нѣща до голѣма степенъ ни правятъ песимисти, за да смѣтаме, че този законъ, когато се приложи, ще може да даде единъ резултатъ задоволителенъ за насъ. Но, казвамъ азъ, при всичко това, макаръ и една частица отъ общия прогресивно-подоходенъ данѣкъ, за насъ този законъ е добръ дошълъ, ние ще го приемемъ, ще го гласуваме, обаче за насъ остава неразрѣшена мъчната и трудна задача за намирането сигурни източници за покриването на дълговетѣ и на другитѣ държавни разходи слѣдъ войната. Ние си оставаме така сѣщо съ убѣждението, че днешното правителство нѣма да има смѣлостта да направи тая голѣма и решителна крачка да изработи законъ за прогресивно-подоходния данѣкъ, за да може да се турятъ веднажъ завинаги едни сигурни и трайни основи за доходитѣ на държавата. Но, г. г. народни прѣдставители, слѣдъ това правителство ще дойдатъ други, които подъ натиска на общественото мнѣние, подъ натиска на интереситѣ, подъ натиска на крупнитѣ държавни разходи, които ще послѣдватъ отъ войната, и подъ чатиска на всичкитѣ нужди — ще дойде, казвамъ, друго правителство и други обществени сили, които ще се занимаватъ съ този въпросъ и които ще го направятъ дѣйствителностъ. Ние, като прѣдставители на земеделѣчкото сѣсловие, сме се занимавали съ този въпросъ, вписали сме го въ нашата програма, проагитирали сме го и ние ще бждемъ едни отъ главнитѣ сторонници и привърженици, които ще работимъ за неговото прокарване, за да може заедно съ това да се прокара една данѣчна справедливостъ, въ смисълъ всѣкому да се сложи отъ данѣчния товаръ споредъ неговитѣ сили.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Стефанъ Петковъ.

С. Петковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители. Както г. министъръ Тончевъ поддържаше въ експозето си — аслъ не можеше да се каже друго нѣщо — цѣльта на единъ законъ, за да изпълни социалната функция, за която е прѣдначаченъ, не е само да попълни извѣстни пера отъ бюджета, за да задоволи нуждитѣ на държавата прѣзъ извѣстно врѣме, но този законъ трѣбва да има още други социални функции. Азъ искамъ да се спра върху въпроса, който се повдига за справедливостта и моралността на настоящия законъ, за да ви докажа, че този законъ отговаря на справедливостта и морала. Едни хора днесъ воюватъ на бойното поле и защищаватъ интереситѣ на България общо взето и сѣщеврѣменно интереситѣ на всѣкиго отъ насъ поотдѣлно, като слагатъ често пѣти и коститѣ си, а други, по една или друга причина, не сѣ били засѣгнати отъ тази война, а сѣ останали тукъ и сѣ се отдали на извѣстни печалби, и много естествено е, че ще трѣбва да бждатъ обложени съ извѣстенъ данѣкъ, за да не може да има една въпиюща неправда, че едни тамъ мратъ, а други тукъ печелятъ. Независимо отъ това обстоятелство, има и друго едно още, отъ морална гледна точка, а именно: тѣзи хора, които тамъ защищаватъ отечественитѣ интереси, трѣбва да знаятъ, че тѣзи, които сѣ спечелили тукъ, ще бждатъ обложени съ единъ законъ, и тогава тѣ сѣщо по-голѣма смѣлостъ, още по-голѣма енергия и желание ще отстояватъ интереситѣ на България. Отъ тая гледна точка азъ намирамъ закона справедливъ и мораленъ. Така че, г. г. народни прѣдставители, азъ намирамъ за потребно да изтъкна, че по отношение на онѣзи, които защищаватъ тамъ интереситѣ, тѣзи, които печелятъ тукъ, трѣбва да бждатъ засѣгнати отъ този законъ.

По-нататѣкъ ще се спра на положението, дѣто законътъ облага земеделѣскитѣ произведения отъ тая година и ще разгледамъ доколко по отношение на тѣхъ той е справедливъ. Но прѣди това азъ ще се спра на положението, което се взема като норма по отношение на тѣзи, които сѣ заключили извѣстни прѣдприятия съ държавата или общинитѣ, и други, които сѣ заключили извѣстни сдѣлки и сѣ спечелили. Азъ намирамъ, че това положение не трѣбва да остане така. Разбира се, азъ чухъ обяснението на г. Тончевъ — Доволенъ съмъ много отъ него и намирамъ, че е отлично неговото изрично желание да отиде законопроектътъ въ комисиията, за да се поработи върху това положение и да се види, дали нѣма други начини, които да се поставятъ като норма за облагане и да послужатъ тѣ за база на разискванията при второто четене.

Но, г. г. народни прѣдставители, въ противовѣсъ на това, което каза г. Ботевъ, че това е стремежъ за въвеждане на прогресивно-подоходния данѣкъ, азъ смѣтамъ, че този законъ съвсѣмъ не желае това, защото вие виж-

дате отъ разпоредбитъ му, че, когато единъ търговецъ е направилъ оборотъ отъ 5—50 хиляди лева, той се облага почти толкова, колкото и онзи, който е спечелилъ повече; слѣдователно, азъ намирамъ, че положението, което застъпва г. Ботевъ, какво това е единъ стремежъ къмъ прогресивно-подоходно облагане, е неправо. Азъ намирамъ, че въ комисията би трѣбвало да се възприеме, да се облагатъ съвсѣмъ малко или никакъ тѣзи, които малко сж спечелили, вслѣдствие на това, че, поради скѣпотията на живота, сж похарчили до извѣстна степенъ тѣзи пари, които сж спечелили, защото сж били незначителни суми и защото не сж прѣдвидѣли, че този законъ ще дойде да имъ вземе частъ отъ печалбитъ; тѣзи сж малкитъ печалби трѣбва да не бждатъ обложени никакъ, защото колкото повече се увеличаватъ доходитъ на човѣка, толкова повече се увеличаватъ и неговитъ разходи. Единъ човѣкъ, напр., който е направилъ оборотъ отъ 5—10 хиляди лева и е спечелилъ нищожна сума, като не е прѣдвидѣлъ, че ще бжде засегнатъ отъ този законъ, той е похарчилъ много повече сравнително, отколкото онзи, който е спечелилъ 1—2 милиона лева. Та азъ намирамъ, че ние ще дойдемъ до положението да вземаме на хората туй, което е изядено. Ето защо, тѣзи хора които сж взели малки печалби, трѣбва да не бждатъ обложени, за да не ги хвърлимъ въ мизерия и да не ги принудимъ да продаватъ имотитъ си, за да плащатъ данѣкъ.

Но, г. г. народни прѣдставители, за да ви докажа, че законътъ не е пълнен и че ние въ комисията трѣбва да го разширимъ, азъ ще ви обрна вниманието и на положението отъ голѣмитъ печалби, които се добиватъ отъ имотитъ, защото печалби се добиватъ не само отъ търговски сдѣлки и прѣдприемачества. Въ голѣмитъ центрове, като София, Пловдивъ и други градове, има покрити стезания, които прѣди войната сж стрували само еднѣжъ, а сега сж се увеличили съ 50%, съ 100%.

Нѣкой отъ лѣвицата: Съ 500%.

С. Петковъ: Слѣдователно, ако искаме да бждемъ напълно справедливи и ако ще искаме да облагаме всички тѣзи търговци и прѣдприемачи, които сж реализирали печалби отъ тая война, обезателно ние ще трѣбва да прибѣгнемъ и къмъ облагането на тѣзи покрити стезания въ голѣмитъ центрове, печалбитъ отъ които сж станали немовѣрни.

Второто положение, на което азъ искамъ по-обширно да се спра, то е положението на облагането на тютюно-производителитъ отъ тая година. Г-да! Азъ прѣди всичко ви обръщамъ вниманието на това, че социалната функция на закона е той да бжде справедливъ, и вѣрно е, че въ това положение по отношение на тѣзи, които сж останали тукъ, и които сж реализирали печалби, законътъ е справедливъ. Обаче азъ намирамъ, че законътъ не би билъ справедливъ по отношение на онѣзи, които се намиратъ на бойното поле и чиито жени и дѣца тукъ произвеждатъ тютюнъ. Азъ намирамъ, че ще бжде много несправедливо, и много неморално и обезкуражително, ако отидемъ да облагаме тѣзи жени и дѣца, които съ потъ на челото произвеждатъ тютюнъ и чиито мъже, братя и бащи се биятъ на фронта. Когато послѣднитъ узнаятъ, че хората, които сж добили голѣми печалби, ще бждатъ обложени, и тѣ ще положатъ нови старания на фронта. Но, когато ние искаме да изземемъ труда на тѣхнитъ жени и дѣца и когато при това положението на тѣхното производство е опрѣдѣлено, знае се колко е, а при другитъ печалби не се знае, азъ смѣтамъ, че ще възбудимъ голѣмо негодувание. Въ това отношение азъ още ще развия мисълта си и мисля, че г. министъръ Тончевъ ще се съгласи въ комисията туй положение съвършено да се изхвърли. Обикновено селянинътъ е направилъ едно производство отъ нѣколко стотинъ килограма. Ние знаемъ всички, че тѣзи пари, които селянинътъ е добилъ отъ това производство едва му стигатъ да издържа къщата си сега, защото по-рано, при мирното положение, неговата печалба дори не стигаше да задоволи своитъ ежедневни нужди, и сега, ако е направилъ извѣстни печалби, отъ това държавата пакъ печели, тъй като той съ тѣхъ ще погаси дълговетъ си, и тѣзи пари ще се повърнатъ пакъ чрезъ банкитъ въ държавната хазна. А още по-добре ще бжде, ако му останатъ извѣстни пари, за да подобри своето стопанство, защото за въ бждаше на това стопанство ние ще градимъ и благосъстоянието на България, и доброто положение на гражданитъ. Азъ намирамъ, че стимултъ, който селянинътъ добива сега съ голѣмитъ печалби, не трѣбва да го отне-

маме. Този стимултъ е извънредно голѣмъ, и азъ се силзя на цитата на г. Тончева, какво сме имали за 1916 и 1917 г. Прѣзъ 1916 г. е имало производители 58 хиляди, а сега 90 хиляди. Слѣдователно, г-да, тазгодишнитъ печалби отъ тютюна на селянитъ, сравнени съ ланскитъ, сж се увеличили. Азъ чухъ всичкитъ господа, които говориха по бюджета, и у мене остана убѣждението, че всички намиратъ, че тютюнопроизводството е, което ще послужи като основа на бждащитъ ресурси въ нашия бюджетъ и ще подобри нашата валута и нашия търговски обмѣнъ. Вѣрно е, че имаме и други земеделски производства, които може да иматъ голѣмо бждаще, но тѣ не тѣй бърже ще могатъ да напреднатъ, за да послужатъ и за подобрене на валютата и за посрѣщане голѣмия вносъ, който слѣдъ войната ще нахлуе въ страната. Туй разрѣшение, прочее, ще намѣримъ въ нашето тютюнопроизводство. Ако прѣзъ 1916 г. ние имаме производители 58 хиляди души, въ тая година имаме 90 хиляди, а нашитъ производители на земеделското стопанство сж около 700 хиляди. Слѣдователно, ако поощряваме по всѣкакъвъ начинъ производството на тютюна, ако дори, като се отклонимъ за една минута отъ положението, което разискваме сега по този законъ, ако дори възприемемъ принципа да се възпротивимъ на дирекцията по отношение на разпореждането щото на всѣки 100 декара производство отъ зърненитъ храни да се опрѣдѣли за сѣитба 6 декара съ тютюнъ, ако измѣнимъ това положение и ако оставимъ единъ по-голѣмъ процентъ на производството — разбира се, това не трѣбва да става произволно — ние ще имаме за въ бждаще едно производство не отъ 25 милиона килограма годишно и не вече 90 хиляди производители, но ние ще можемъ да увеличимъ нашитъ производители на 300 хиляди, и тогава ще добиемъ едно производство отъ 100 милиона килограма, а 100 милиона килограма въ мирно врѣме ще коствуватъ единъ милиардъ лева.

Вѣрно е, че цѣнитъ нѣма да бждатъ 25—30 л., но, ако бждатъ и 10 л., и ако ние имаме едно производство отъ 100 милиона килограма, защото и земята ни благоприятствува, и нашиятъ селянинъ разбира отъ култура и има достатъчно работни рѣце, азъ смѣтамъ, че ежегодно тютюнътъ ще ни докарва единъ милиардъ лева, които ще бждатъ злато и, слѣдователно, нѣма да се постави тогава въ такава остра форма въпросътъ за валютата. Тогазъ можемъ да въведемъ износнитъ мита, държавата ще има голѣми ресурси и пр., което ще улесни държавния бюджетъ и ще подобри и валютата, и ще балансира нашия търговски обмѣнъ.

Г-да! Земледѣлцитъ получиша малко пари отъ тютюна, и ако ние бихме ги обложили, би било несправедливо. Вѣрно е, като се каже, че сж получили по 25 л. за килограмъ, тѣ се виждатъ много пари, но единъ човѣкъ, който е произвелъ 100—200 кгр. тютюнъ, каквато е голѣмата маса производители — рѣдко сж тѣзи, които сж произвели хиляди килограма — единъ човѣкъ, който е вземалъ 1000—2000 л., и който не е прѣдвидѣлъ, че ще има такъвъ законъ да го обложатъ съ този данѣкъ и е задоволилъ други свои нужди — купилъ е крава, подобрилъ си е инвентара, изплатилъ борчоветъ си, азъ питамъ: отъ дѣ ще вземе пари, за да изплати този данѣкъ? Значи, трѣбва да пристѣпимъ къмъ езекутивни срѣдства, да му продадемъ кравата, магарето, нивата или да вземе отъ Земледѣлската банка нови пари, да направи нови задължения. Това е важно съображение и азъ моля г. г. народнитъ прѣдставители въ комисията — азъ не съмъ въ комисията, но ще отида понеже ме интересува този законъ — да обрнатъ особено внимание върху това, защото ние ще поставимъ иначе селянина въ едно нетърпимо положение.

Но, г-да, има и друго съображение. Ако ние бихме възприели този законъ, азъ смѣтамъ, че ще се възбудятъ много дѣла. Азъ намирамъ, че много хора ще бждатъ недоволни отъ това облагане, . . .

Нѣкой отъ крайната лѣвица: Разбира се!

С. Петковъ: . . . защото никой отъ чиновницитъ, прилагачи закона, нѣма да знае съ колко да обложи производителя, понеже не се знае по колко е продаденъ тютюнъ. Значи, произволно ще се вземе данѣкъ. Селянинътъ, който нѣма да бжде доволенъ отъ облагането ще отиде въ сѣдилището. А ние знаемъ, че единъ селянинъ не е интелигентенъ като гражданина, за да си оправи самъ работата; той ще отиде при адвокати, които ще го скубятъ,

ще плаща мита, и, може би, много повече ще похарчи, отколкото ще му вземе държавата данък.

И. Янулов: Вие нали сте адвокат?

С. Петков: Аз съм адвокат, но аз пренебрегвам моите интереси и казвам това, което трябва да се каже — не искам да пренебрегвам истината.

Г-да! Ние ще възбудим съ този закон едно недоверие, ние ще хвърлим селяните въ известни неприязнени отношения помежду им. От една страна ние имаме тютюнопроизводители, а, от друга страна, лозари, производители на пашкули, производители на ориз, които произведат сж доходи и дадоха много повече печалби, отколкото въ мирно време, и при все това не ги облагаме. Разбира се, много е право, че не ги зачекваме съ закона, но ние трябва да бждем последователни и, както не облагаме всички производители на зърнени произведения, които не сж толкова доходни, както не облагаме всички лозари, оризосъячи и производители на пашкули, така сжщо не трябва да облагаме и тютюнопроизводителитъ.

Г. г. земледѣлицитъ бѣха внесли единъ законопроектъ, съ който искаха да се ограничи поупеката на земи отъ чужденци. Ако ние възприемемъ този законопроектъ за печалбитъ и обложимъ селянина, ние ще убиемъ у него инициативата да сѣ тютюнъ, което е едно доходно произведение и, слѣдователно, чужденцитъ, които се задоволяватъ съ по-малка печалба и знаятъ по-рационално да обработватъ земята, тѣ ще дойдатъ да купятъ земята, защото селянинътъ, вслѣдствие на това, че земята ще му дава много малко печалба и рента, по-лесно ще я продава. Така че това предложение, което правятъ г. г. земледѣлицитъ, е безпрѣдметно, тогава, когато нѣмаме такива данъчни облагания, защото нашиятъ селянинъ държи на земята и ние всички адвокати знаемъ колко пари харчи селянинътъ, за да запази имота си. Селянинътъ не прибѣгва до продажбата на имота си, освѣнъ когато приставътъ посегне да го продаде. Но ние ще улеснимъ тази продажба и чужденцитъ ще се възползватъ отъ това положение, ако обложимъ нашия селянинъ.

Още едно съображение, че не трябва да облагаме нашия тютюнопроизводителъ. Печалбата на търговеца не може да се долови, много отъ операциитъ, които е извършилъ, може да скрие, а селянинътъ не може да скрие, защото по декларациитъ, които е далъ, знае се колко декара е засѣлъ, колко низи е изкаралъ и колко килограма е излѣзълъ тютюнътъ. На селянинътъ, който е отишълъ на фронта, който е далъ коня си, добитъка си, житото си и пр., сега ще дойдемъ съ този данъкъ да докажемъ, че всичко отъ него вземаме, че никой другъ не е тъй много обремененъ въ нашата страна като него. Прочее, за да има една правда, за да не възбуждаме това подозрѣние, което асж съществувало у него, за да може да отстоява интереситъ на държавата и да стане по-добъръ и съзнателенъ гражданинъ, азъ мисля, че не трябва да го облагаме съ този данъкъ.

Г-да! Азъ ще се спра на положението, което е прѣвидено въ закона за облагането на тютюнопроизводителитъ прѣвъ тази година. Г. Ляпчевъ каза, че търговцитъ на тютюнъ били излѣзли отъ България и, слѣдователно, не ще могатъ да бждатъ хванати. Г. министърътъ на финанситъ смѣта, че понеже селянитъ тютюнопроизводители сж реализирали голѣми печалби и тѣ се облагатъ, нѣма защо тази година да се облагатъ търговцитъ на тютюнъ.

Министъръ Д. Тончевъ: И тази година ще се облагатъ, ако сж реализирали печалба. Прѣдставете си, че нѣкой търговецъ има реализирана печалба повече отъ 10—15 л. на килограмъ тютюнъ, разбира се, и него ще уловимъ.

С. Петковъ: Г-да! Като излагамъ тѣзи работи, азъ не мисля, че имамъ извѣршена компетентностъ по въпроса, смѣтамъ, че има други хора по-компетентни и ще чуемъ тѣхнитъ мнѣния, но смѣтамъ, че тѣзи възражения, които изнесамъ, ще ги вземете въ съображение и въ комисията ще се иматъ прѣдъ видъ, особено по отношение облагането на земледѣлицитъ тютюнопроизводители.

Сега минавамъ на процедурата, която законътъ прѣдвижда. Азъ не виждамъ да е прѣвидено въ закона кои лица ще влизатъ въ комисията, която ще опрѣдѣля размѣра на операциитъ и печалбитъ. Азъ смѣтамъ, че тѣзи лица трябва да ги прѣдвидимъ въ самия законъ, защото често пжти единъ финансовъ началникъ или другъ дре-

бенъ чиновникъ ще влѣзе въ комисията и, вслѣдствие на голѣмата скжпотия и лошата заплата, която получава, ще може много по-лесно да се поддава, нѣма да изпълнява закона, и по този начинъ не държавата ще вземе паритъ, а тѣзи малки чиновници. Отъ друга страна ще се възбудятъ много дѣла, защото на дребния чиновникъ може да повлияе партизанството и много повече да надпише. Ето защо, азъ смѣтамъ, че ще трябва обязательно да се посочатъ лицата, които ще влизатъ въ комисията. Можемъ да посочимъ прѣдседателя на окръжния сждъ или членъ отъ апелативния сждъ. Тогава смѣтамъ, че ще имаме горѣ-долу по-голѣма гаранция за справедливостъ при облаганията. Но, г-да, азъ смѣтамъ, че ние ще трябва да видоизменимъ въ комисията втората алинея на чл. I въ смисълъ, че обжалването на опрѣдѣления отъ комисията данъкъ не трябва да става прѣдъ Финансовото министерство, а прѣдъ окръжния сждъ — тогава ще има по-голѣма гаранция — и като последна инстанция да бжде Касационниятъ сждъ. Да прѣдоставимъ това на Финансовото министерство и слѣдъ това по касационенъ редъ да се разглеждатъ нѣкои нарушения и да се оборватъ нѣкои постановления, смѣтамъ, че много хора ще бждатъ ошетени, и тогава ще почувствуваме теготата и лошата страна на закона, както сега чувствуваме теготата на закона по дѣлата, заведени прѣдъ съдебната секция при Дирекцията на прѣхраната.

Азъ искамъ сжщо въ последното изречение на чл. 14, което гласи: „Мнѣнието на вѣшитъ лица не е задължително за финансовитъ власти, нито за сжда“ да бждатъ изхвърлени последнитъ думи. Защото, какъ ние можемъ да смѣтаме, че това, което е казано отъ вѣщи лица, нѣма да бжде задължително, когато тѣ именно сж компетентни и проучили въпроса? Слѣдователно, трябва обязательно да прѣмахнемъ последнитъ думи отъ чл. 14, за да можемъ да имаме сигурна гаранция, че нѣма да ставатъ прибѣрзаности и несправедливости, които впоследствие да доведатъ до лошъ край.

Въ чл. 23 е казано: (Чете) „На откривателитъ, които установятъ по единъ безсъмнѣнъ начинъ приблизителенъ оборотъ или печалба, се плаща възнаграждение 15% отъ събрания данъкъ“. Азъ смѣтамъ, че трябва да опрѣдѣлимъ какво разбираме подъ „безсъмнѣнъ начинъ“, защото много хора, подбудени отъ възнаграждението, което ще получатъ, могатъ да отидатъ да кажатъ, че еди кой човѣкъ е спечелилъ милиони, и на този човѣкъ трябва да се продаде цѣлиятъ имотъ само затова, че нѣкой отишълъ да каже, че е спечелилъ милиони. Това е една относителна работа, дали ако азъ отида и кажа, това е безсъмнѣнъ начинъ, или когато отиде г. Георговъ. Затова трябва да се установи, какво се разбира подъ безсъмнѣнъ начинъ. Въ сжда безсъмнѣнъ начинъ разбиратъ, когато иматъ свидѣтелскитъ показания достовѣрност, когато има достатъчно основание да се вѣрва на свидѣтелитъ. На нѣкои свидѣтели нѣма основание да се вѣрва, защото има извѣстни улики, че сж били пияни или друго нѣщо, когато е ставала случката. Обръщамъ внимание на това, защото смѣтамъ, че много злоупотрѣбления ще станатъ съ него.

Свършвамъ, като моля г. г. народнитъ прѣдставители да иматъ прѣдъ видъ всички тѣзи мои бѣлѣжки и да се възприематъ въ комисията, особено по отношение на тютюнопроизводителитъ, да ги екзамтираме отъ всѣкакви тежненя.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Станко Коларовъ.

С. Коларовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Общоевропейската война докара не само на нашата държава, но на всички воюващи държави дългове. Дългътъ на България е приблизително, както каза г. министърътъ на финанситъ, около 6 милиарда. Тазгодишниятъ бюджетъ, който е около 400 милиона, и на който двата края не можахъ да се събератъ, принуди г. финансовия министъръ да внесе единъ законопроектъ за печалбитъ, придобити отъ войната. Този законопроектъ, внесенъ отъ г. министра на финанситъ, е доста закѣснѣлъ, когато това нѣщо трябваше да стане по-рано. Законопроектътъ на г. министра, който цѣлъ да се събератъ около 120 милиона лева, за да може да се закърпи тазгодишниятъ бюджетъ, лѣга изключително върху тютюнопроизводителитъ и азъ мога да го нарека, че той е законъ за ограбване на тютюнопроизводителитъ, защото отъ смѣтката, която ще ни направя послѣ, г. министъръ Тон-

чевъ прѣдполага да се събератъ 100—105 милиона само отъ производителитѣ на тютюнъ. Значи, оставатъ само 15—20 милиона, които ще се взематъ отъ печалбитѣ на другитѣ съсловия въ България. По принципъ ние сме за прокарването на единъ законопроектъ, който да засѣга печалбитѣ отъ войната. Вѣрно е, че българскитѣ селянини и граждани, които устояватъ на бойнитѣ полета, не могатъ да търгуватъ, а останалитѣ хора, които сѣ тукъ, въ България, свободни, на които имъ прилѣга да направятъ тази работа, се впуснаха въ гешефти и търговия и спечелиха милиони. Та, казвамъ, справедливостта изисква да вземемъ единъ извѣстенъ процентъ отъ придобититѣ печалби прѣзъ врѣме на войната. Но казвамъ, че законопроектътъ ни най-малко нѣма да постигне тази цѣль; той ще ограби, ще засѣгне само тютюнопроизводителитѣ, а другитѣ съвършено малко.

По принципъ, казвамъ, ние сме съгласни съ такъвъ единъ законъ, който да облага пропорционално печалбитѣ, или, както каза г. Ботевъ, да има прогресивно-подходящо облагане: малкитѣ печалби да бѣдатъ обложени съ по-малкъ процентъ, а по-големитѣ съ по-голямъ. Обаче законътъ цѣли тъкмо обратното. Най-големитѣ и най-малкитѣ печалби, добити отъ доставки на държавни, общински и други учрѣждения, се облагатъ съ 25%, а печалбитѣ, добити отъ частни лица и дружества, които по спекулативенъ начинъ натрупаха богатства, се облагатъ съ 20%. Женитѣ на тютюнопроизводителитѣ, които сѣ изпратили мъжетѣ си на бойнитѣ полета да бранятъ милото отечество България, които сѣ напукани пети и съ голи дѣца денъ и нощъ се напрѣгатъ, за да работятъ тютюна, да взематъ 2—3 хиляди лева, за да направятъ сѣмейството си, тѣ се облагатъ съ 25%. Г-да! Азъ най-енергично протестирамъ противъ такъвъ грабителски законъ, който цѣли само да ограби тютюнопроизводителитѣ, които сѣ 90 и нѣколко хиляди сѣмейства. Ние ще гласуваме за закона, ако облагането бѣде прогресивно: колкото сѣ по-големи печалбитѣ, съ толкова по-голямъ процентъ да се облагатъ. Азъ нѣма да се противя, ако съмъ спечелилъ като тютюнопроизводителъ 1.000—2.000 л., да дамъ извѣстенъ процентъ, но да бѣдатъ обложени съ по-голямъ процентъ по-големитѣ печалби.

Г. Тончевъ каза, че земледѣлскитѣ произведения законътъ ги оставя настрана, нѣма да ги засѣгне, а ще засѣгне само тютюна. Защо нѣма да ги засѣгне? Г. Тончевъ заяви прѣди малко, че едно стопанство, което се занимава съ обработване на тютюнъ и има засѣто 10 декара, е било много по-добъръ отъ едно замедѣлско стопанство, което е имало 100—200 декара засѣти съ зърнени храни. Анджакъ това искаме да признаете, г. Тончевъ, че Вашиятъ законъ цѣли да ограби селското население. Видѣхте у слѣпеца едно око и него рѣкохте да извадите.

С. Дойчиновъ: Вие съ голѣма горещина поддържате това.

С. Коларовъ: Защото съмъ правъ.

К. Досевъ: Като опре ножътъ до тѣхъ, викатъ.

С. Коларовъ: Когато опремъ ножа до Вашиѣ милиони, тогава се обадете. Ние ще искаме конфискацията на Вашиѣ милиони, които за смѣтка на българския народъ печелите.

К. Досевъ: Всѣки печели съ своя трудъ и всѣки е длъженъ да плати отъ това, което печели.

С. Коларовъ: Хората се биятъ, Вие трупате богатства.

К. Досевъ: Не може да се защищаватъ тукъ частни интереси.

С. Коларовъ: Азъ не защищавамъ частни интереси, азъ говоря отъ името на едно съсловие.

К. Досевъ: Съсловни, партийни интереси защищавате. Дошли сте тукъ да демагогствувате!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

С. Коларовъ: Понеже г. Тончевъ и онзи день, когато говорѣше по бюджета, се нахвърли да казва, че единъ

милиардъ и нѣщо отъ българскитѣ банкноти били въ джоба на селянина и че селското състояние е било вече завидно, ще направя една смѣтка, г. г. народни прѣдставители — тукъ му е мѣстото — какъ се нормиратъ цѣнитѣ, за да ви докажа, че винаги отивате да засѣгате малката печалба на земледѣлца и не виждате загубата, направена въ другитѣ производства на земледѣлското стопанство. Вие не се спирате на земледѣлското стопанство, което произвежда храни, че то е на загуба, вслѣдствие на цѣнитѣ, които сте нормирали, че то е спечелило малко отъ тютюна и ще стане едно балансиране, вие не искате да знаете, а искате да го обложите. Ще ви направя една смѣтка по отношение нормиранитѣ цѣни на земледѣлскитѣ произведения и другитѣ артикули въ България, за да ви изтъкна каква несправедливостъ сѣществува. Цѣната на ориза, който е едно земледѣлско произведение — за него спомена и г. Петковъ — въ нормално врѣме, прѣди войната, най-скѣпо се е продавалъ 50 л. 100-тѣ килограма. Днесъ, обаче, цѣната на нормирания оризъ е 3 л. килограмътъ.

Нѣкой отъ дѣсницата: Ненормираната цѣна колко е?

С. Коларовъ: Може да бѣде и 20 л., но азъ говоря за нормираната цѣна. Значи отъ 50 л. 100-тѣ килограма, нормиратъ го на 300 л. 100-тѣ килограма. Ако направимъ сравнение съ житото ще видите, че неговата цѣна е много увеличена. Защо? Защото дребнитѣ земледѣлци не произвеждатъ оризъ, а по-едритѣ, които сѣ тузове на партии, и за да защитятъ тѣхнитѣ интереси, вие сте увеличили цѣната на ориза 6 пѣти.

П. Лисевъ: Вие агитирате между земледѣлското население да не си дава нивитѣ да ги сѣятъ съ оризъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля, г. Коларовъ, недѣйте се обръща къмъ болшинството заради увеличениѣ цѣни, защото то не ги нормира — то не е дирекция.

С. Коларовъ: Никаква дирекция не зная. Азъ зная правителството и Министерския съвѣтъ. Дирекцията може да бѣде десето колено въ министерството.

Това е относително ориза.

Друго нѣщо искамъ да ви изтъкна; искамъ да ви изтъкна, че нормирани печалби се даватъ отъ дирекцията или отъ бившия Централенъ комитетъ, отъ правителството, и държавата за едни се явява майка, а за други — мачеха.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Това е стара история.

С. Коларовъ: Зная, че е стара история, но искамъ да ви изтъкна.

Второ нѣщо. Каква е нормираната цѣна на захарта у насъ и каква е въ странство, въ Австрия, отъ кѣдѣто ние се снабждаме съ захаръ? Въ нормално врѣме захарта у насъ се харчеше франко фабриката — безъ да се докачи г. финансовиятъ министъръ, защото той е най-големиятъ акционеръ въ пловдивската фабрика — 80 ст.

Министъръ Д. Тончевъ: (Възразява нѣщо)

С. Коларовъ: За единъ милионъ лева акции имате тамъ — много добръ зная, г. министре! Да видимъ дали данъкътъ върху печалбитѣ ще зачекне и тѣхъ. — Думата ми е за захарта. Тя въ нормално врѣме струваше на българскитѣ фабрики — азъ бѣхъ по едно врѣме агрономъ на сѣщата фабрика и зная — 36 ст., съ печалбата прѣди войната. Вие много добръ знаете отъ балканската война, че въ Турция се продаваше стара ока захаръ 38 ст. Нашиѣ захарни фабрики при 36 ст. коштуема цѣна заедно съ печалбата, вземаха отъ производителитѣ захарното цвѣкло по 20 л. тонътъ. Каква е сега нормираната цѣна на захарта, за да ви изтъкна каква печалба иматъ и защо не сѣ доволни отъ тази печалба даже, а прибѣгватъ до срѣдства, които сѣ непростими? Направиха нормираната цѣна днесъ на захарта 240 л. франко фабриката, а смѣтатъ да я увеличатъ — направихъ справка въ дирекцията — до 4 л. килограмътъ. Колко се плаща цвеклото на производителя? Два пѣти по-скѣпо — отъ 20, на 40 л.

П. Лисевъ: Това не е по настоящия законопроектъ, а по прѣхраната.

С. Коларовъ: Колко се харчи захарта тук? 2-40 л. А колко се взема? Вчера видяхъ въ бюлетина, който издава Дирекцията за стопански грижи и обществена прѣдвидливостъ, каква е цѣната на захарта франко фабриката въ Австрия, колко се плаща на цвеклопроизводителя, и направихъ сравнение съ тукъ — понеже ние отъ тамъ вземаме захаръ. Тамъ фабрикийтъ плащатъ цвеклото на цвеклопроизводителя 114 крони единъ тонъ, хиляда килограма, а захарта е 212 крони 100 кгр.; дохожда, значи, 1 л. и 80 и нѣколко стотинки килограмътъ, плюсъ 0-25 л. на килограмъ, които тѣ трѣбва да дадатъ на нашата държава като мито и други разноски, за да дойде захарта тукъ. Значи, продаватъ пакъ по 2-40 л. А нашитѣ фабрики на захаръ продаватъ захарта на същата цѣна, като не плащатъ 2500 л. мито на вагонъ 10-тоненъ, а плащатъ само 30 ст. акцизъ. Значи, тѣ използватъ една печалба отъ 300%. Но тѣ иматъ и друга печалба, която азъ зная отъ миналата година.

А. Механджийски: Колко плащатъ цвеклото?

С. Коларовъ: Досега го плащаха 40 л.; сега смѣтатъ да ги увеличатъ на нѣкакви си 85 л., което пакъ е недостатъчно въ сравнение съ цѣната, която се дава въ Австрия. Тамъ се плащатъ 114 крони, около 110 л., 1.000 кгр., а тукъ сега се плащатъ само 40 л. Плюсъ това тукъ се харчи много повече и захарнитѣ фабрики печелятъ и митото, което плащатъ онѣзи. — Друга печалба, която има захарната фабрика — което подучихъ азъ. Дружествата или акционеритѣ на фабрикийтъ закупиха, не дадоха всичката каша на населението; не дадоха я съ спекулативна цѣла — да могатъ да я прѣварятъ, понеже тя съдържа 2% спиртъ и да продаватъ спирта кими на нормирани, кими на ненормирани цѣни, защото Пловдивската захарна фабрика е наела пѣкъ спиртна фабрика да може да прѣработва кашата. Друго нѣщо: прѣзъ тази, изтеклата, година захарнитѣ фабрики сѣ пропуснали по-голямъ процентъ захаръ въ меласата, за да я прѣработватъ спиртнитѣ фабрики и да изкарватъ спиртъ, да го продаватъ по 50 л. килограмътъ. Недоволни отъ това, че печелятъ 300—400%, ами и отъ спирта да спечелятъ 1.000%. Това сѣ печалбитѣ на захарнитѣ фабрики, които сега сѣ привилегирани по закона за насърчение мѣсната индустрия, не сѣ плащали никакви данъци и даже доскоро получаваха субсидия — сега трѣбва да е спрѣна.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Даваше имъ се премия и имъ се подаряваха мѣста.

С. Коларовъ: Така сѣ нормирани цѣнитѣ на произведенията, които сѣ получавани пакъ като земледѣлски продукти — ориза и цвеклото.

Сега ще дойда на другата нормировка. Понеже за всички е очевидно, че земледѣлецътъ много печели — сега поне г. Тончевъ признава, че отъ други отрасли земледѣлецътъ не печели, а само отъ тютюна — нормираха цѣната на житото. Прѣди обявяването на войната житото бѣше нормирано 20 л. 100 кгр.; миналата година цѣната му се увеличи отъ 20 на нѣкакви си 36 л. 100 кгр., послѣ — на 42 л. и сега е 70 л. А споредъ направената ми смѣтка, коштуемата цѣна на житото е приблизително 1 л., т. е. 100 кгр. коштуватъ на земледѣлца 100 л. Това е една отъ причинитѣ за незаасъване голѣма площъ съ зърнени храни. Причини има много: че инвентарътъ, движимиятъ и недвижимиятъ имотъ, е намаленъ, че работнитѣ рѣцѣ сѣ намалени, че нѣма хора да работятъ, че и самата природа е прѣчила; но една отъ голѣмитѣ причини, която самото правителство съзна, е цѣната. Цѣната на храната не е, както днесъ я прѣцѣняватъ, 70 л., а 100 л. Но може нѣкой да възрази: „Вие искате 100 л., а утрѣ ще поискате 200 л.“ Не, г-да! Правителството трѣбваше да съобрази слѣдующето нѣщо. Като се намѣсхеме въ всевъѣтската война, за да доизкараме докрай войната, най-главното бѣше да има хлѣбъ. Правителството трѣбваше да има прѣдъ видъ по какъвъ начинъ ще се получи хлѣбътъ; дали по начина, по който г. г. министритѣ мислѣха — да наложатъ по насилственъ начинъ на селското население да работи, за да храни населението и армията, да работи по неволя, зорлемъ да си дава житото по нѣкакви 30, 35, 40, 42 или — както е сега — 70 л., или пѣкъ другъ модусъ трѣбваше да се намѣри и да се произвежда повече храна, да има повече храна, а не днесъ въ stomаситѣ ви кеменче да свири и билиардо да играе и да протестира, че нѣма хлѣбъ.

Ние сме казвали много пѣти, че този модусъ не е дължителното сѣне, на загуба да карате да сѣятъ, и то да карате женитѣ, защото мжжетъ сѣ на фронта. По моето разбиране, за да се постигне лѣкъ е вече късно. Министерския съвѣтъ мисли, че като направи цѣната 70 л., щѣло да излѣзе наявѣ скритото жито. Не, г-да, не 70, а 270 л. да давате, нѣма да намѣрите жито, защото малко, недостатъчно количество е произведено. Какво трѣбваше да се направи, споредъ нашето разбиране? Не да ни дадете голѣми печалби, а, като направите сравнение съ другитѣ произведения, дѣто самата дирекция е направила нормирани цѣни 5—6 пѣти по-високи: цѣната на брѣза е увеличена шестъ пѣти, на захарта 5—6 пѣти, и на други артикули 4—5 пѣти, да изчислите и да намѣрите съотношението, хармонията, между единитѣ и другитѣ цѣни и да дадете поне толкова, колкото е необходимо за производството на хранитѣ. Ако това бѣше се направило, вмѣсто днесъ да давате 70 л., по-рано, миналата година, ако се бѣше дало, не щѣхме да имаме недоимѣка, който сега имаме, а щѣхме да имаме по 1 кгр. хлѣбъ. Може да се възрази: „Вие гледате само за васъ си, да вземете пари, а бѣднитѣ какво ще правятъ?“ Щѣло да стане животътъ скѣпъ, когато хлѣбътъ бѣде 1 л. килограмътъ. Той стана и безъ това. Богатитѣ щѣха да платятъ не 1 л., ами има богати, които сѣ готови да плащатъ 3 и 4 л. дори, само stomахътъ имъ да не протестира, да не лѣгатъ вечеръ гладни и сутринъ да излизатъ безъ закуска, а на бѣднитѣ войнишки сѣмейства, които получаватъ помощи, и на другитѣ бѣдни да имъ се даде хлѣбъ даже по 50 ст. Ако това нѣщо бѣше направено, нѣмаше да протестира днесъ stomаситѣ, нѣмаше даже селското население да протестира. Днесъ Дирекцията на прѣхраната намалява дажбата на 600 гр. утрѣ — на по-малко, другиденъ — на още по-малко, и вие сами направихте да почне населението да контрабандирѣ. Азъ не защищавамъ контрабандиститѣ, които крѣятъ хранитѣ си, за да ги продаватъ скѣпо и скѣпо, тѣ сѣ прѣстѣпници, но не мога да обвиня и тѣзи, които крѣятъ, защото виждатъ, че дирекцията е направила днесъ дажбата на 600 гр., а утрѣ може да я направи 300 гр., че има износъ и това-онова, и ще останатъ женитѣ и дѣцата имъ да плачатъ и мратъ гладни, когато денѣ и ноцѣ сѣ работили, за да изкаратъ тази храна. Тѣ иматъ право да скрѣятъ, за да нахранятъ дѣцата си, да не мратъ гладни. Вие трѣбваше да бждете толкова прѣдвидливи да наредите тая работа по-напрѣдъ.

Друго едно нѣщо, г. г. народни прѣдставители. Заблуждавате се съ смѣткитѣ на агрономитѣ, че много храни имало. Ето ви резултатитѣ. Агрономитѣ казватъ: еди-колко има произведено и по направенатѣ отъ тѣхъ смѣтки, такава и такава дажба на хлѣбъ за войската и населението трѣбва да има. Сега г. министърътъ се чуди въ коя воденица да силе 300 гр., 400 гр., но нѣма. И вѣрно е, че нѣма. Смѣткитѣ на агрономитѣ заблуждаваха и дирекцията и Министерския съвѣтъ. Азъ мога да ви цитирамъ каква е смѣтката на агронома за количеството на житото на едно земледѣлско стопанство, което е овѣршало на вършачка подъ контрола на агронома, и каква е дѣйствителността; нѣма да ви говоря за стопанство, което е овѣршало съ диканя и което може да скрие по единъ или другъ начинъ, а за стопанство, което е овѣршало всичкитѣ снопи съ вършачка и за което се знае колко е произвело. Едни отъ цифритѣ се сходятъ съ тия на агронома, но други не се сходятъ. Стопанството има 193-4 декара засѣта площъ. Отъ нея има 112 декара засѣти съ пшеница. Произведени сѣ въ дѣйствителностъ 11.600 кгр. пшеница, овѣршана отъ вършачката; на единъ декаръ се падатъ 103-3 кгр. Агрономътъ ги изкарва 12.990 кгр.; споредъ номонето, което той взема, на единъ декаръ се падатъ 116 кгр.; явява се единъ дефицитъ отъ 1.390 кгр. — Послѣ, за рѣжбата. Отъ нѣкакви-си 8 декара засѣти съ рѣжъ, сѣ получени въ дѣйствителностъ 400 кгр. рѣжъ — по 50 кгр. на декаръ. Агрономътъ ги изкарва всичко 1.075 кгр., а на декаръ — 134-3; единъ дефицитъ отъ 675 кгр. Ечмикъ. Отъ 33-6 декара сѣ получени отъ вършачката 4.037 кгр., или сѣрдно на декаръ — 120 кгр. А споредъ смѣтката на агронома се получаватъ 4.637 кгр., или на декаръ — 128 кгр.; излиза дефицитъ отъ 600 кгр. Тукъ смѣтката на агронома се приближава, защото се случило, че ечмикътъ билъ по-добъръ. Интересното е, г-да, че агрономитѣ, когато вземаха тѣзи номонета, вземаха ги въ едно село и ги прилагаха за цѣлата околия. — Царевница. Отъ 19-6 декара засѣти съ царевница, 5-6 декара сѣ разваляни отъ сушата и царевницата е изрѣзана, за да се храни доби-

тъкът, а от останалите 14 декара сж получени 410 кгр. царевица, или на декаръ — 30 кгр. А агрономът изкарва 1.294 кгр. или на декаръ — 65 кгр.; единъ дефицитъ отъ 884 кгр. — Друго нѣщо, г. г. народни прѣдставители. Съ фий сж засѣти 4-2 декара; сушата му е повлияла, поникналъ е, но не могълъ да стане и не могло нищо да се вземе — взето е една голѣма нула. А агрономътъ съобщава, че споредъ неговитъ свѣдѣния трѣбвало да има толкова и толкова. — Просо. Засѣти сж 16 декара; като се апелираше отъ всички: „Сѣйте, земледѣлци, педя земя не оставяйте незасѣта“, толкова е посѣло това стопанство, но не е взело нито единъ грамъ — не е станало, защото е имало суша. Знаете, че особено въ Южна България тази година имаше суша.

А. Буровъ: Коя околия?

С. Коларовъ. Пловдивска. — Направихъ това сравнение, за да бждете наясно, че смѣтките на агрономитъ не сж толкова точни. Сега защо не сж точни? Вие знаете какъ става вършитбата у насъ. Тя става двойко: или съ вършачка, или съ коне, съ диканя. Ако е съ вършачка, пакъ ще се изтърве нѣкое зърно да отиде въ сламата — машина е, не може да се опази да не отиде нѣщо настрана. Обикновено дребнитъ стопани си вършеятъ съ волове, съ добитъкъ, и този добитъкъ като вършее, знаете всички — които не сж земледѣлци, виждали сж — за да търкаля цѣлъ денъ диканята, ще трѣбва да хапне, намалява се количеството и не се получава сжиятъ резултатъ. Какво ставаше, г. г. народни прѣдставители, какво правѣха агрономитъ, за да излѣзе тази смѣтка и да заблуждаватъ дирекцията и министерството? Отиваха въ селото и избираха типични ниви, засѣти съ ржъ или ечмикъ, може да се каже най-хубавитъ; слѣдъ като бждатъ ожънати, прѣбройватъ всичкитъ снопи колко сж, прѣтеглятъ 50—60 снопа, слѣдъ това изчисляватъ срѣдната тежина на снопа, ргнать го въ човала и пазятъ да не падне зрънце и въ човала го очукватъ, като пазятъ драмче да не падне. Така ли става въ дѣйствителностъ, г-да? Е добръ, тѣхнитъ смѣтки направиха много стопани да пострадатъ. Казаха: „Декларирайте хранитъ си“. Хората, като видѣха, че се иска много отъ агронома, почнаха да криятъ. Веднага слѣдъ тази декларация тръгна военна комисия да провѣрява. Не вѣрватъ нищо вече! Тя тръгна и не намѣри нищо — въ хамбаритъ мишки играеха. И какво става по-нататкъ? Отиватъ да разплачатъ сѣмейството и дѣцата на земедѣлца. — „Ти имашъ толкова килограма тукъ, по смѣтката имашъ толкова излишъкъ — дай го, а ти мри гладенъ!“ Каквото шатъ да направятъ, резултатитъ сж лоши. Сега ние по 300 грама ли, по 400 ще даваме, но увѣренъ съмъ, че напролѣтъ, къмъ май, ще имаме до 200 грама. Това искахъ да изтъкна прѣдъ народнитъ прѣдставители, за да видятъ, че когато сж нормирани цѣнитъ, какъ се е гледало пристрастно при нормирането на единитъ и другитъ стоки.

Тукъ казаха съ право, че законътъ гледа да засегне най-много тютюнопроизводителитъ, а тѣзи, които направиха милиони въ България, тѣ се промъкватъ, както се промъкватъ бръмбаритъ прѣзъ паяжината, а се хващатъ само мухитъ. Този законъ цѣли да хване мухитъ, да засегне брашнения човалъ, да засегне тамъ, кждѣто конецътъ се къса, да хване производителитъ на тютюна. Г. Тончевъ призна, че 100 и нѣколко милиона ще се събератъ отъ тютюнопроизводителитъ, а 20 милиона отъ останалитъ. Когато отъ 120 милиона, които прѣдвиждате, вземате само отъ тютюнопроизводителитъ 100 милиона, вие трѣбва да вземете единъ милиардъ отъ останалитъ, защото само въ София има стотина милионери; г. Тончевъ самъ е отъ тѣхъ, и законътъ трѣбва да ги засегне.

Г. г. народни прѣдставители! Казахъ, че ние по принципъ сме съгласни да се прокара такъвъ законъ, но както е прѣдставенъ на насъ този законъ, съ който искате да подпишемъ присѣдата си, да се самоубиемъ, не можемъ да го гласуваме, защото г. Тончевъ самъ ви даде цифритъ. Ние имаме около 90 хиляди земледѣлски стопанства — крѣгло вземено — които се занимаватъ съ обработването на тютюнъ и около 290 хиляди декара засѣта площъ. Ако се направи смѣтка колко е срѣдното количество декара отъ едно стопанство, засѣто съ тютюнъ, ще видимъ, че то е 3 декара. Самиятъ законъ въ България не позволява по-малко отъ 2 декара да се сѣе тютюнъ. Срѣдното количество като е 3 декара, най-много то ще бжде 3—4—5 де-

кара, като изключение 8—9—10 декара, а 20—30 декара едвали ще намѣрите едно на 10—15 хиляди стопанства. Тѣзи именно сѣмейства или тѣзи жени, които сж болшинството — 99% — които сж сѣли тютюнъ по 2 или 3 декара. За да се изработи тютюнътъ отъ 2 или 3 декара, има нужда отъ постоянни работни ржѣ, отъ 4—5 човѣка. Това стопанство, въ което сж работили шестима човѣци, жени и дѣца, които сж се блѣскали почти цѣла година, за да произведатъ отъ тѣзи декари тютюнъ; срѣдно се получава по 70 кгр. на докаръ, по 25 л. кгр., правятъ 5 хиляди лева. И това стопанство ще бжде засегнато отъ закона. (Възражение отъ лѣвицата) Разбира се, не всички печалби ще бждатъ засегнати, а една частъ. Г. Тончевъ се силѣше да докаже костумата цѣна на тютюна, като-че тукъ вѣтърничави хора има. Ако въ едно село на единъ стопанинъ опрѣдѣлишъ костумата цѣна на тютюна, на другъ нѣма да бжде сжщата, защото единъ може самичъкъ да изработи тютюна, а другъ да вика надничари. Има и редъ други условия: на едни тютюнътъ става хубавъ, на други може да бжде слабъ и много малко да изкара на декаръ; не може да се опрѣдѣли за отдѣлния човѣкъ костумата цѣна на тютюна, а камоли за цѣла България. Азъ казахъ, че не съмъ противъ облагането, но когато това облагане ще засегне всички.

(Прѣдседателското мѣсто заема прѣдседателътъ)

Д-ръ Н. Сакаровъ: Това е най-важното.

С. Коларовъ: Ние като виждаме, че то засѣга само насъ, най-енергично протестираме.

Министъръ Д. Тончевъ: Защо само васъ?

С. Коларовъ: Ще ви кажа. — Отъ тѣзи 290 хиляди декара 90-тѣхъ хиляди стопанства сж произвели около 20 милиона килограма тютюнъ безъ Драмската областъ, и отъ продадения тютюнъ около 900 милиона лева ще се получатъ, както г. Тончевъ, когато говорѣше по бюджета, ни каза. При тѣзи 900 милиона лева той изчисли костумата цѣна на тютюна около 4 л. килограмъ горѣ-долу — а азъ казвамъ, че не може да бжде 4 л., а ще бжде горѣ-долу 10 л., а за други и 15 л., и остава финансовата властъ да опрѣдѣли тая цѣна, както иска.

С. Момчевъ: Тя ще ограби населението.

С. Коларовъ: Искамъ да ви изтъкна, че костумата цѣна въ разни мѣста не е една и сжща. Напр., въ Пловдивско, костумата цѣна на тютюна въ Брѣзово ще бжде друга, а въ центроветъ, дѣто се произвежда най-много тютюнъ, като въ Перущица, ще бжде друга; костумата цѣна на скеченския и на енидженския тютюни ще бжде по-голѣма, защото тютюнътъ тамъ е съ дребни листа и е по-хубавъ — има срѣтове и сортове тютюнъ и този тютюнъ въ нормални години се е продавалъ по една турска лир. Аджеба 4 л. ли е костумата цѣна на този тютюнъ? Значи, имало е и сега има тютюни, на които костумата цѣна не е 4 л., а 10—15, па и 20 л.

Министъръ Д. Тончевъ: Азъ казахъ само примѣрно.

С. Коларовъ: И азъ казвамъ примѣрно.

Азъ ще се спра още на друго едно обстоятелство. Понеже г. финансовиятъ министъръ иска да ограби само тютюнопроизводителитъ, понеже иска само отъ тѣхъ да вземе, за да си закърпи бюджетътъ, азъ ще изтъкна какво се е вземало досега отъ тѣзи тютюнопроизводители. Тютюнитъ каква полза принасятъ на България? Първо, тютюнопроизводителитъ плащатъ по 5 л. на декаръ прѣкъ данъкъ; второ, печалбата, която държавата извлича отъ тютюнитъ и, трето, 15% удържката отъ изнесения тютюнъ въ странство, който процентъ се дава за консомация въ България и се продава по 2-50 л.

Министъръ Д. Тончевъ: (Възражая)

С. Коларовъ: Азъ говоря общо какво се получава отъ тютюнитъ. Вънъ отъ това тютюнътъ е такъвъ артикулъ, който костува злато и съ неговото изнасяне въ странство се подобрява нашата валута. Това е втората голѣма печалба, само заради която вие трѣбваше да оставите на мира тютюнопроизводителитъ. Вие можехте да спечелите отъ износа на тютюна, ако съумѣхте да вземете самото производство отъ 20 милиона килограма тютюнъ отъ стара

България и 20 милиона отъ новитѣ земи и ако изнесѣхте този тютюнъ на швейцарския пазаръ или къдѣто и да е другадѣ и го продадѣхте по наши пари 50—60 л. килограмътъ; тогава щѣхте да добиете милиони и щѣхте да подобрите валутата и курса на нашата пара. Ето ви друга една печалба, а вие сега какво искате? Вие искате да ограбите производителитѣ, да ги накарате да не сѣятъ тютюнъ, защото ако тази година има 20 милиона килограма тютюнъ, догодина да има 5 хиляди, и по този начинъ да забъркате още повече кашата. Срѣщу храни не може да вземете злато и да подобрите валутата; значи, остава ви само тютюнътъ. Вие миналата година, г. финансови министри, много добръ помните, въ бюджетарната комисиия бѣхте приготвили законъ за монопола на тютюна и искахте да го обсебите, да го ограбите отъ производителитѣ, да не могатъ тѣ да спечелятъ, но, по една или друга причина, се отказахте, . . .

Министъръ Д. Тончевъ: Нѣмаше.

С. Коларовъ: Имаше. — . . . а сега пакъ се опитвате да вземете печалбитѣ на тютюнопроизводителитѣ.

Въ заключение ще кажа, че и това нѣма да спаси г. финансовия министъръ, че съ тѣзи врѣменни доходи отъ тютюна нѣма да може да закърпи бюджета. Ами утрѣ, когато се подпише мирътъ и се свърши войната, какво ще прави неговиятъ наследникъ? Отдѣ ще взѣме ресурси? Може ли да се надѣва, че тютюнопроизводителитѣ ще продаватъ тютюна по 25—30 л. килограма? И тогава той ще се чуди въ коя воденица да налива вода, защото не ще може да свърже двата края на бюджета.

Въ заключение казвамъ, че трѣбваше съ такъвъ единъ законъ да се взематъ печалбитѣ, да се тури рѣка най-напрѣдъ на всички нови милионери и капиталисти въ България.

Министъръ Д. Тончевъ: Турили сме.

С. Коларовъ: Отъ тѣхъ прѣдвиждате да вземете само 20 милиона. Тѣ ще се промушатъ като брѣмбари прѣзъ мрѣжата. Вие трѣбва да засегнете всички, когато засѣгате

тютюнопроизводителитѣ. Шомъ не искате да засѣгате всички, ние се противопоставяме и заявяваме, че не искаме да ни засѣгате. Съ вашитѣ хваления, че вие въ края на краищата докарахте велика България, само ще излѣзе велико заробване на България. Вие икономически съсипахте България, вие докарахте дълга на България до 6 милиарда, а докато се сключи мирътъ, той ще стане 7 милиарда; вие ще докарате единъ бюджетъ до единъ милиардъ лева, на който не може се свърза двата края.

Ние ви заявяваме, че не можемъ да гласуваме за такъвъ законопроектъ, който цѣли да ограби само насъ (Нѣкои отъ лѣвия центъръ ржкоплѣскатъ)

Прѣседателътъ: По-нататъкъ слѣдва да говори г. Сакаровъ; но той заяви, че не може да свърши до 8 ч., заради туй ще трѣбва да вдигна засѣданието.

Министъръ Д. Тончевъ: Азъ моля народното прѣдставителство да се съгласи да продължимъ утрѣ.

Прѣседателътъ: Който е съгласенъ да имаме утрѣ засѣдание, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Прието.

На първо мѣсто ще имаме разглеждане проекторѣшенieto за продължение, подъ условие на взаимностъ, дѣйствието на търговския, митническия и за мореплаване договоръ между България и Германия до края на 1919 г.

На второ мѣсто, докладъ на прошетарната комисиия по бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение.

Министъръ Д. Тончевъ: Които бюджети сж готови.

Прѣседателътъ: Този бюджетъ е готовъ.

На трето мѣсто, продължение дебатитѣ по законопроекта за данъка върху увеличенитѣ печалби прѣзъ врѣме на войната.

И по-нататъкъ слѣдватъ другитѣ точки.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. 20 м.)

Прѣседателъ: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ

Подпрѣседателъ: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ

Секретаръ: М. ЗЕЛКОВЪ

Началникъ на Стенографското бюро: Т. ГЪЛЖБОВЪ